

Pravu ljubav zamijeniti nećeš
Ničim drugim. Ona je nježna.
Uzalud mi brižljivo mećeš
Na grud krzna, mekana i snježna.
Govoriš uzalud riječi pokorne
Za dokaz prve ljubavi svoje.
Predobro ja poznam te uporne
I požudne poglede tvoje.

U ovom broju:

Pismo iz Novog Sada:
Vojvodina regija ili republika
(Mihal Ramač)

"Otvoreno" prikrivanje
stvarnosti:

Tko se ovdje getoizira?
(Mihók Rudolf)

Marginaliae Zabatkienses:
Pukovnika nema ko da pita
(Đorđe Dragojlović)

Pogled iz lijevog kuta:
Demokratsko čudo u vidu
sveštrajka
(Tomislav Žigmanov)

Mane naših "ljubimaca":
Visoka cijena poznate priče
(Zlatko Romić)

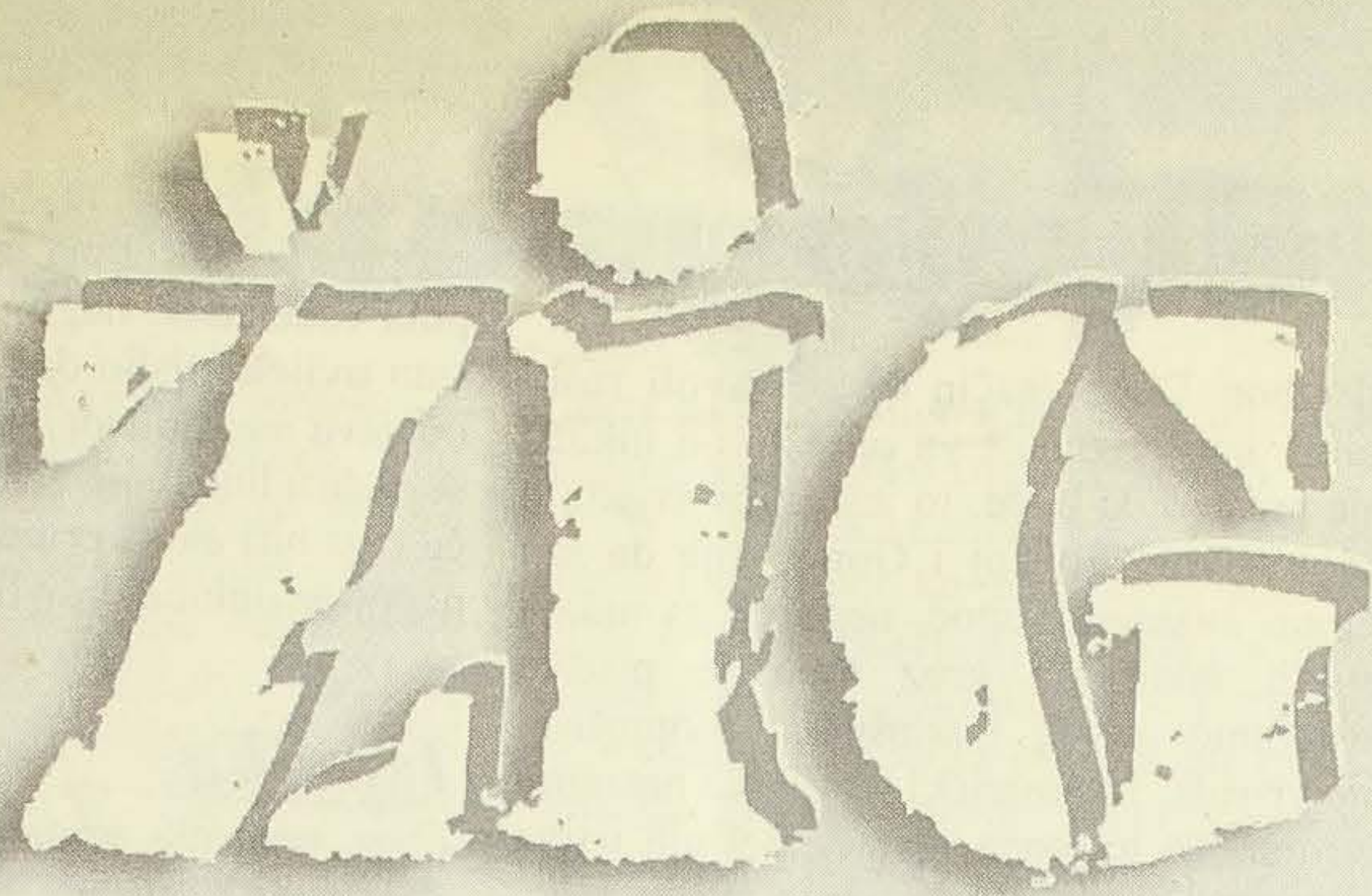
Interview:
Zvonimir Sudarević

Iz sportske prošlosti Subotice
(Ante Zomborčević)

Knjiga proizišla iz "Kuta"

U samostalnom izdanju ovih je dana član naše redakcije Tomislav Žigmanov objavio knjigu "Iza efemerija svakodnevlja". Ovo je, nakon "Raskrivanja" (1998.), njegova druga knjiga u kojoj se nalazi 66 kratkih tekstova, od kojih je nemali broj nastao upravo u "Kutu". Knjiga, za koju je recenziju napisao Lazar Merković, objavljena je u nakladi od 500 primjeraka.

Mirko Kopunović

PROSTOR
DVOJEDNIK

godina VII. * broj 110 * 10. ožujka 2001. * cijena 10 dinara

HKC "Bunjevačko kolo"

Izbor danas u 10

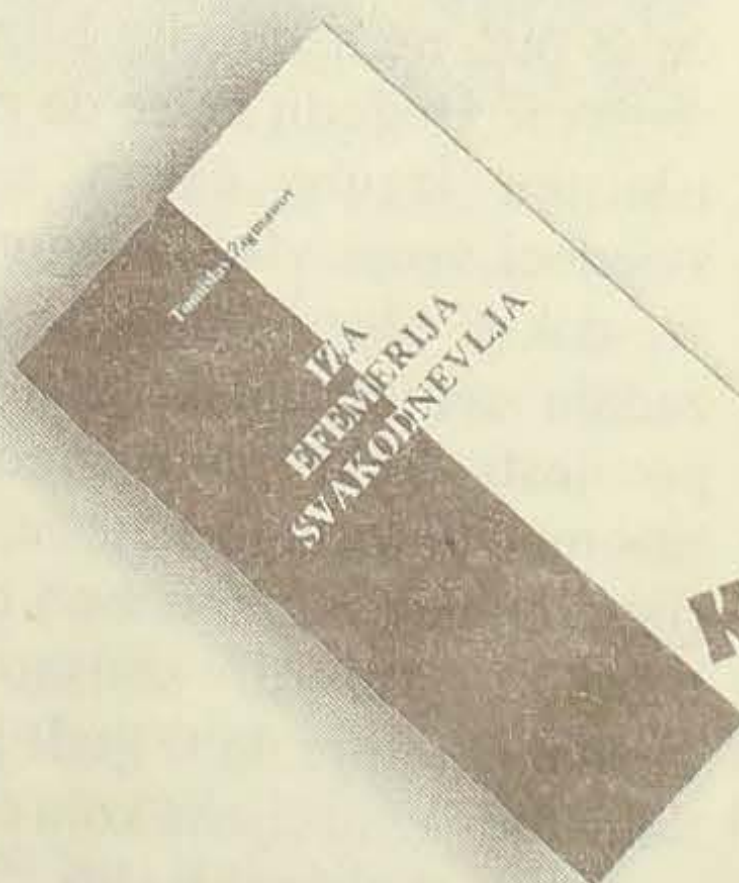
odlukom Skupštine općine

Kalman Kuntić prednik redakcije na hrvatskom

Na prošlotjednoj sjednici Skupštine općine **Kalman Kuntić** imenovan je za novog urednika redakcije na hrvatskom u Radio Subotici. Tako je ova redakcija nakon odlaska Tomislava Žigmanova početkom prošle godine u osobi Kalmana Kuntića, profesora povi-

jesti i zastupnika HNS-a u Skupštini Vojvodine, dobila svog drugog urednika.

Na istoj sjednici **Antal Biacsi** imenovan je za direktora lokalnog Radija. Do sada je Antal Biacsi obavljao dužnost vršitelja dužnosti direktora Radija Subotice.

KUT

Prema dijalogu

Da, bit će potrebno podići glas. Do sada sam se uzdržavao da se obratim snagama osjećaja. Ono što nas danas mrvi, to je povijesna logika koju smo stvorili iz svih dijelova i čije će nas zamke na kraju ugušiti. Ne može osjećaj razriješiti sve zamke neke logike koja nerazborito govori, nego samo razum koji misli u granicama onoga što dobro poznaje. Ali napokon, ne bih želio da se vjeruje kako budućnost svijeta može biti bez naših snaga srđžbe i ljubavi. Dobro znam da su ljudima, da bi se pokrenuli, potrebni veliki pokretači i da su ljudima, da bi se pokrenuli u borbu čiji su ciljevi tako ograničeni i u kojoj je nada tek djelo razuma. Ne radi se o tome da se povuku ljudi. Bitno je, naprotiv, da oni ne budu povučeni i da dobro znaju što čine.

Spasite ono što se još dade spasiti kako bi se budućnost učinila mogućom, eto velikog pokretača, koji traži strasti i žrtve. To samo zahtjeva da se o tome razmisli i da se jasno odluči treba li još štogod dodati ljudskim patnjama zbog još uvijek nejasnih ciljeva, treba li prihvatiti da se svijet prekrije oružjem i da brat ponovo ubija brata, ili ako je potrebno, naprotiv, prištedjeti što je moguće više krvi i boli kako bi se samo pružila šansa drugim generacijama koje će biti bolje oružane od nas.

Što se mene tiče, vjerujem da sam gotovo siguran da sam odabrao. A odabravši, činilo mi se da moram govoriti, reći da nikad neću više pripadati onima, ma kakvi oni bili, koji se zadovoljavaju ubijanjem i iz toga ivući odgovarajuće posljedice. Stvar je učinjena i danas ću se, dakle, zaustaviti. Ali htio bih da se prije toga dobro osjeti u kojem sam duhu do sada govorio.

Od nas se traži da volimo ili da mrzimo ovu ili onu zemlju, ovaj ili onaj narod. Ali samo nas nekolicina suviše osjeća našu sličnost sa svim ljudima da bismo prihvatili

taj izbor. Dobar način da se zavoli ruski narod, kao priznanje za ono što on nikada nije prestao da bude, to jest klica svijeta o kojoj govore Tolstoj i Gorki, nije da mu želimo avanture i moć, nego da ga nakon tolikih iskušenja kroz koja je prošao poštedimo novog i strašnog krvoprolića. Isto vrijedi i za američki narod i za nesretnu Evropu. To je jedna vrsta temeljnih istina koje se zaboravljaju u današnjoj žestini.

Da, ono što danas treba pobijati, to su strah i šutnja, a s njima razdvojenost duhova i duša koje povlače za sobom. Ono što treba obraniti, to je dijalog i sveopća međusobna komunikacija ljudi. Ropstvo, nepravda, laž nevolje su koje ruše tu komunikaciju i onemogućuju taj dijalog. Stoga ih moramo odbaciti. Ali te su nevolje danas sam sadržaj povijesti i u početku mnogi ih ljudi smatraju nužnim zlima. Isto je tako istina da im ne možemo izbjeći povijesti, budući da smo u nju uronjeni sve do grla. Ali ne možemo nastojati da se borimo u povijesti da očuvamo onaj htio reći. I u svakom slučaju, još ću bolje definirati ovaj stav i duh ovih članaka dokazivanjem o kojem bi trebalo, kako bih želio, lojalno razmisliti.

Veliko iskustvo pokreće danas sve narode svijeta prema zakonima sile i dominacije. Neću reći da treba sprečiti niti nastavljati to iskustvo. Nema potrebe ni da ga potpomažemo, i zasada ono se izruguje što ga osujećujemo. Iskustvo će se, dakle, nastaviti. Jednostavno ću postaviti ovo pitanje: "Što će se dogoditi ako iskustvo zakaže, ako se poremeti logika povijesti na kojoj ipak počivaju toliki duhovi?" Što će se dogoditi ako se, uprkos dva ili tri rata, uprkos žrtvovanja nekoliko generacija i nekih vrijednosti, naši unuci, pretpostavljajući da će ih biti, ne nađu više blizu univerzalnog društva? Dogodit će se da preživjeti u tom iskustvu izgube čak i snagu da budu svjedoci svoje vlastite agonije. Budući da se, dakle, slijedi, nije na odmet da ljudi zadaju sebi zadatak da u apokaliptičkoj povijesti koja nam predstoji, očuvaju skromno umovanje, koje će, ne težeći da sve riješi, uvijek biti spremno da u bilo kojem trenutku potvrdi smisao svakidašnjeg života. Bitno je da ti ljudi jednom zauvijek dobro odvagaju cijenu koju će morati platiti.

Mogu sada zaključiti. Sve što mi se u ovom trenutku čini poželjnim jest da se usred svijeta ubijanja, odluči i razmisli o ubijanju i donese odluka. Kad bi se to moglo učiniti, mi bismo se podijelili među one koji se tome svim snagama odupiru. Budući da ta strašna podjela postoji, bit će napredak i samo ukazivanje na nju. Na svih pet kontinenata vodit će se godinama što

nadolaze beskrajna borba između sile propovedanja. Istina je da prva ima tisu puta veće šanse nego ova posljednja. Ali sam uvijek mislio da je kukavica onaj k očajava nad događajima ako je čovjek k se nada u ljudskom životu lud. Otada, jedi će čast biti da se prihvati ta oklada koja napokon odlučiti jesu li riječi jače od metk (a.s)

Ispriika

Zbog učinjenih grešaka u ovom, kao i prethodnim brojevima, ispričavamo se autorim čitateljima. Spoznaja da smo uočili greš obvezuje nas da ih u sljedećim brojevima otklonimo. Bit će nam zadovoljstvo da se prituž na naš rad ne odnose na greške koje se lako mo otkloniti.

Redakcija

FARA
fashion

Subotica, Dimitrija Tucovića 7 Tel: 024/557-

STUDIO I LABORATORIJA

Dušana Petrovića 4
SUBOTICA
tel.: 024/553-978
fax: 024/555-891

Kodak

BRZE I KVALITETNE FOTO USLUGE

Posetite
diskoteku
MVM

Trg cara Jovana Nena

10. ožujka 2001.
broj 110

Izdavač: HKC "Bunjevačko kolo"

Preradovićeve 4

24.000 Subotica,

Tel./faks: 553 818

žiro račun: 46600-678-7-3551

Glavni i odgovorni urednik:

Vojislav Sekelj,

Zamjenik glavnog i odgovornog urednika:

Zlatko Romić

Tehnički urednik:

Drago Poljaković,

Marketing:

Ivan Šabić,

Uredništvo:

Dušica Jurić, Mirko Kopunović,

Dujo Runje, Alojzije Stantić,

Tomislav Žigmanov

Priprema: WizartDizajn Subotica

Tisak "Globus" Subotica

List je registriran kod Ministarstva za

informiranje Republike Srbije

pod brojem 1620 od 25. travnja 1994.

Izlazi svake druge subote.

SALAŠ
ZEMLJORADNIČKA ZADRUGA

Tel: (024) 566 - 577

Vojvodina regija ili republika

...ne koje guraju Vojvodinu što dalje od Srbije svakim danom su glasnije. One... da ne bude zabune, ne sa... onističkih, već sa (veliko)srpskih... ziciji. Među njima su i neki funkcioneri... krajske Skupštine i Vlade, mahom bivši... dika koji su u međuvremenu navukli... la OSS. Pozivajući se na predsednika... gosvijske, koji je, igrom slučaja, i... dsenik njihove stranke, oni umesto... tonije nude nekakvu regionalizaciju.

demokratska opozicija Srbije je uoči... njski izbora obećavala punu autonomiju... jvovne. Neki su objašnjavali šta taj izraz... dražmeva, drugima je bilo važno da... kupglasove i dođu na vlast. Nakon što je... abra za predsednika pokrajinske... upšne, Nenad Čanak je prestao da... vorio republici Vojvodini, poštujući... bar bičaj da čelnik jedne višestranačke... tituje ne istupa sa pozicija samo svoje... anke. U poslednje vreme, međutim,... kolio puta nagovestio je mogućnost... pisanja referenduma o budućem... usi Vojvodine. To je uzburkalo strasti do

te mere da je najavljen samit DOS u Novom Sadu posvećen vojvođanskom pitanju.

DOS je politička koalicija a ne institucija sistema i nije jasno ko je lidere 18 stranaka ovlastio da odlučuju šta će biti sa Vojvodinom. Šta god odlučili, rok trajanja njihove odluke isteći će onog trenutka kad koalicija počne da se ljulja i osipa. Dugoročno posmatrano, mnogo je zanimljivije čekati reagovanje srbijanske Skupštine na Platformu o ostvarivanju ustavnih nadležnosti i autonomije Vojvodine. Tim dokumentom pokrajinska Vlada zatražila je izmenu čak 102 republička zakona. Podsetimo li da je ranije Novi Sad zahtevao od Beograda da promeni osam zakona, ispada da je autonomija Vojvodine tokom proteklog desetleća kršena na najmanje 110 načina!

Vojvodane u ovom trenutku najviše nerviraju priče o regionalizaciji Srbije. Po povoljnijoj varijanti, Vojvodina bi bila jedna od ravnopravnih regija, nešto kao Pomoravlje ili Negotinska krajina. Drugim rečima, od nje bi ostao samo geografski

pojam, kao i pod Miloševićem. No, to nije najgore. Najgore bi bilo kad bi ona bila podeljena na više regija. Deo Srema pri tom bi bio spojen sa Mačvom, deo južnog Banata sa, recimo, Braničevskim okrugom, tobože zbog geografske povezanosti i vekovne upućenosti. To nisu crne slutnje, već podsećanje na nešto što je beogradska politička kuhinja već mučkala. Doduše, u davno zaboravljenoj prvoj Jugoslaviji.

Takvo poigravanje sa Vojvodinom guraće je dalje nego što je ona danas spremna da ide. Umesto da joj se po hitnom postupku vrati ono što joj je nezakonito oduzeto, pokrajini se preti regionalizacijom. Posle će se beogradska gospoda i njene ovdašnje sluge čuditi što Vojvođani traže republiku.

Naravno da će da traže, jer je bolje imati republiku nego srez! Pogotovo ako vam za sreskog načelnika nameću nekog skorojevića iz Surdulice, koji prezire sve što je ovde stvarano stolicima.

Mihal Ramač

Otvoreno" prikrivanje stvarnosti

tko se ovdje getoizira?

...roteklom desetljeću o građanima... Stotice mogla su se čuti potpuno... ečnamišljenja, počev od ocjene da je to... ad nacionalista" jer svatko glasa za svoju... ionau stranku, umjesto "građanskih", i... arae u svoje plemenske torove pa sve do... ih njesta o gradu kao oazi mira,... šljivosti, otvorenosti, civilnih vrednota... emare mogla biti razriješena samo uz... noć stručnjaka, tj. sociologa, ispitivača... nog mnijenja, čiji je zadatak kao... nstvnika da pokušaju utvrditi istinu, da u... nicaa mogućnosti znanosti daju pouzdan... naca definiranje stanja u našem društvu, ... omučaju na lokalnoj razini. Znanost nije... nostako nije orijentirana prije svega na... naj stvarnosti, ako ne poštuje činjenice... oseko ih prikriva.

...ubdici postoji grupa sociologa, koja u... ru institucije koja sebe naziva "otvore... ", "slobodnim" i "građanskim" već dese... e nazad periodično istražuje subotičko... o mnijenje. Ti znanstvenici (ili: "znans... iciji" su svih ovih godina propustili iznijeti... avnst rezultate njihovih ispitivanja... isatih po nacionalnoj pripadnosti... etirah građana. Nedavno smo dobili... ski pokaz o značaju njihovog propusta: ... ar u multikulturalnost iz Novog Sada... vione rezultate polugodišnjeg rada na... žavaju javnog mnijenja u Novom Sadu,

Somboru i Subotici. Ovaj sociološki projekt urađen je s ciljem da utvrdi u kojoj mjeri je u ovim gradovima prisutna urbanost, kultura i multikulturalnost. Ovi istraživači su i po nacionalnoj pripadnosti anketiranih grupirali dobijene odgovore vezano za sva relevantna pitanja. Rezultati nisu iznenađujući, ali su zato veoma indikativni. Tako, primjerice, dvije trećine Subotičana podržava višejezičnu komunikaciju u javnom životu grada, a isto pitanje posmatrano na razini ovdašnjih nacionalnih zajednica izgleda ovako: 70-80 posto Mađara i Hrvata podržava ovu multikulturalnu opciju, dok samo 30 posto Srba misli tako. Slične odnose imamo i kod ostalih nacionalno osjetljivih pitanja, uključujući čak i druženje s pripadnicima drugih naroda. Podaci nedvosmisleno pokazuju da dvije trećine ovdašnjeg srpskog življa nije za toleranciju, multikulturu, nacionalnu ravnopravnost, odnosno nema razumijevanja za slične "budalaštine" "novog svjetskog poretka" a to su u stvari ključni pojmovi europskog građanskog društva...

Nakon svih optužbi posljednjih godina da su ovdašnji Mađari i Hrvati "nacionalisti", jer glasaju pretežno za svoje nacionalne stranke, da se ovi prvi getoiziraju, zatvaraju u sebe da se razumijemo, ovakve optužbe su stizale i s nekih "građanskih" strana rezultati istraživanja razotkrivaju činjenično stanje.

Subotica, Preradovićeva 6.
Telefon/faks: 024 37 518

Neka pitanja sad već postaju retorička: tko se tu getoizira, zatvara u sebe, gdje su društvena uporišta međunacionalnih tenzija, što najviše koči kvalitativni pomak ovdašnjeg društva k modernoj europskoj zajednici?

Oni koji su svih ovih godina svjesno prikrivali ovakve podatke a nema sumnje, znali su ih nisu samo profesionalno zatajili, već i moralno. Odgovorni su zbog toga što su na taj način ostavili slobodan prostor za razne predrasude, izmišljotine, šikaniranje, sotonizacije ovdašnjih nesrpskih naroda, pridonijeli stvaranju mnogih zabluda vezanih za građansku političku opciju i balkanizaciji ovdašnjeg društvenog ambijenta. Iz kojih pobuda, to trebaju objasniti oni sami, ispolitizirani "znanstveni" radnici. Prikrivanje stvarnosti zacijelo nikom nije bilo od koristi osim nekim političkim mešetarima jer ako se nešto ne vidi, ono još postoji... A mijenjati stvarnost možemo samo onda, ako je uistinu poznajemo inače kao slijepci tamaro u sferi nepoznatog. Uljepšavanje slike realnosti sjetimo se potemkinovih sela socijalista još nikad nije nju samu promijenilo. Možda su baš promjene i bile nepoželjne?

Mihók Rudolf

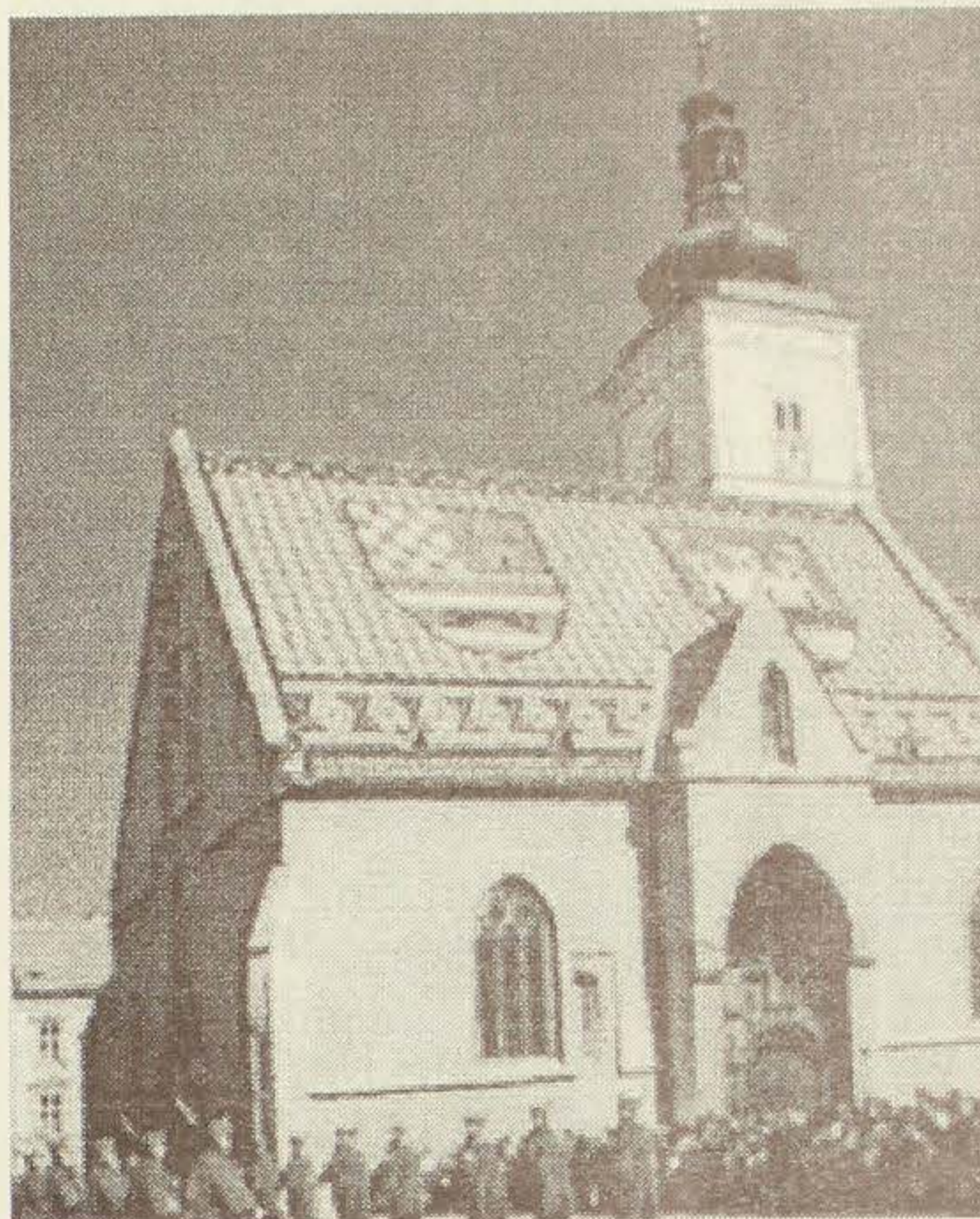
Visoka cijena poznate priče

Dvije provedene noći u zagrebačkom hotelu "Intercontinental", govoreći u vremenskim kategorijama, staju koliko i ovdašnjih šest-sedam prosječnih mjesečnih plaća. Toliko bi, naime, najmanje morao izdvojiti avanturist koji bi se odlučio zadovoljstvo bogatog apartmana potražiti u prestižnom zagrebačkom hotelu, jer soba staje 460 DEM za jedan boravak.

Htio ne-htio, običan smrtnik iz ovih krajeva, ako mu se kojim slučajem posreći, ovu će činjenicu uočiti kao prvu nakon stupanja u velebno zdanje "Intercontientala". A upravo tamo je od 28. veljače do 2. ožujka oko 120 sudionika iz 17 zemalja slušalo i raspravljalo o slobodi medija u jugoistočnoj Europi na skupu što su ga zajednički organizirali misija OESS-a u Hrvatskoj i Vijeće Europe. Tako je i potpisnik teksta tijekom tri dana saznao kako novinari ne bi smjeli biti oni koji će pridonositi nesnošljivosti među ljudima, rabiti govor mržnje, služiti politici i političarima, tj. da je upravo na novinarima odgovorna zadaća pomirbe između zavađenih naroda s prostora bivše Jugoslavije, objektivno informiranje... Ako na stranu stavimo sporadična sučeljavanja -- kakvo je, primjerice, bilo glede uloge novinara kao "društveno-političkog djelatnika" s jedne, i "zapisničara", tj. "magnetofonske vrpce", s druge strane ili, pak, prekidanje Konferencije zbog napada na novinare "Feral Tribunea" u Pakoštanima -- ostaju napuci vladama, nevladinim udrugama i medijima što su ih posljednjeg dana zajednički potpisali sudionici i organizatori, a čija se suština nalazi u prethodnoj rečenici.

Uostalom, takva promišljanja i ton Konferenciji dao je već na početku hrvatski predsjednik

Stjepan Mesić koji je na otvorenju istaknuo kako je oduvijek cijenio novinare koji su "razmišljali svojom glavom", implicite to dovodeći u vezu s njihovom ulogom "korektiva politici". No, pravo je pitanje otvorio hrvatski kolega Oliver Dražić

riječima kako je najveći problem sloboda koje na ovim prostorima nije bilo sto godina. Nesnalaženje u slobodi, otkriva kao posljedicu dugogodišnje profesionalno neznanje, a ono nesposobnost da se pronade tržište (ako izuzmemo monopolistički položaj državnih medija). I, da se zaustavimo s prepričavanjem tijekom Konferencije i pozornost usmjerimo na pragmatika pitanja začeta

na samom početku teksta s obzirom da se takvo što najviše cijeni u razvijenim društvima. Spomenuti kolega Dražić vrlo je otvoreno organizatorima poručio da su za novac koji je utrošen za smještaj i boravak u "Intercontinentalu" mogli poslati pet mladih novinara na profesionalni tečaj u neku od jakih medijskih kuća na Zapadu (BBC, primjerice), a učinak bi, po njegovim riječima, zacijelo bio vredniji u odnosu na akademska izlaganja u "Kristalnoj dvorani". Točno! Prije svega, jer je tijekom rasprave riječi upravo i o potrebi školovanja mladih obrazovanih i kompjutorski pismenih ljudi. Novac (novac i novac) je, primjerice, mogao biti "prepolovljen" održavanjem istoga skupa u nekom od jeftinijih, ali ne manje funkcionalnih zagrebačkih hotela, a da se predviđeni dio upotrijebio kao "pijesak na vatru" u vidu konkretne pomoći pozvanim medijima (papi, tehnička oprema...).

Jedna od značajki Konferencije također je što je vrlo malo, bolje reći nimalo, pozornosti bilo posvećeno medijima na manjinskim jezicima i ta se nedostatak teško može nadomjestiti načelnim stavovima o potrebi poštivanja ljudskih manjinskih prava. Također, nerazdvajanje "malih" od "velikih" medija više je pridonijelo konfuziji kojoj su se ovi prvi (tko zna koji puta) osjetili te kao dekor za još koji centimetar veće ruho drugih. Bez jasnog uvida u konkretne probleme jednih drugih teško da je, osim naputaka, drugo i bilo uputno očekivati. Na koncu, bilo bi veoma zanimljivo ubuduće na sličnim skupovima vidjeti predstavnike onih medija o kojima je u kontekstu govora mržnje, političke propagande ili širenja nesnošljivosti u Zagrebu bilo riječi.

Ovako, ostaje blag dojam nespretnog raskoša koji je priređen za povećani skup sličnomišljenika većinom siromašnih zemalja. Zlatko Romić

Pogled iz lijevog kuta

Demokratsko čudo u vidu sveštrajka

Tko bi rekao da je demokracija takav društveni sustav, koji u sebi nosi i nesebično nudi teatarskoj pozornici svijeta toliko rapsodičnih i previše zanimljivih stvari. Reklo bi se da je s demokracijom došla i prava drama brojnosti događaja. Jer, dok se sumorno i nezanimljivo živjelo pod Miloševićevom čizmom, nekako je sve bivalo bezlično, monotono bez istinski zanimljivih događanja. Gotovo su nam dosadno prolazili dani... Sve se znalo unaprijed da se neće ništa dogoditi. A gle sada: od jednom sve se promijenilo, svašta se oko nas događa, pa se i život ne doima nimalo dosadnim. Gdje kod da se okreneš, neka je frka na djelu...

Nestanak autoritarnog režima lažnih socijalista i prelažnih ljevičara uvjetovalo je i oslobađanje straha kod velikog broja građana naših (do jučer) pokornih. I u tome je možda i najveći kvalitativni pomak od (ne)stanja prijašnjeg. Do jučer je, naime, većina bila sramno pognuta i idiotski šutljiva, doimali smo se kao gomila bezličnih kukaca skrhanu strahom. No, nekako odjednom, nakon listopadskog "buđenja naroda", amorfna ta masa postaje dostojanstvena i ponosna, s uzdignutim glavama odlučno traži svoje brojne

"pravice". Od podanika radaju se, najzad, građani.

Mamljiva toplina štrajka

Pogledajmo malo detaljnije ovaj fenomen: kako se on zrcali u našem malom subotičkom zabranu u dva benigna slučaju. Čovjek, naime, nikako da povjeruje da su u štrajk nedavno stupili poštari. Godinama odgajani kao posebni mezimci vlastodržaca, uz presitne privilegije šutjeli su kameno za neku siću od 150 maraka, koliko su imali veće plaće od ostalih. Nitko se od njih nije bunio kada je novac od prodaje Telekoma potrošen nenamjenski, nitko nije digao glavu kada su neki dobivali otkaze, nisu se bunili ni kada su njihove službe bile u funkciji samo jedne stranke... Čak ni službeni sindikat, kojega sada na republičkoj razini agilno i prijeteći vodi Milenko Smiljanić, nikada se nije očitovao glede situacije u PTT-u. A bili su godinama, to jest predugo u funkciji iluzije da naš sistem funkcionira.

Ili, uzmimo slučaj sadašnjeg štrajka u školama. Paradigma toga je naša nesretna Gimnazija, čiji su profesori najzad počeli štrajkati. Profesori, koji su godinama probrano odabirani, u smislu da se tamo dolazilo samo preko jake političke veze sve sa ravnateljicom Lenkom Maravić. I oni su bili uzorni podanici šutjeli su o svemu. Nikada tamo nitko nije digao ni glasa ni o čemu. Osim učenika, naravno. Trebamo prizvati u sjećanju činjenicu proslave 250 godina osnutka ove škole kada im je rečeno da to nije tako, a oni gotovo svi od reda, osim nekolicine hrabrijih, kao

najposlušniji učenici, to besprigovorno prihvatili. A sada odjednom i oni štrajkuju. Traže veće plaće, za koje su im se inače do jučer izborili drugi.

Buđenje pojedinaca

Naravno, daleko od toga da sve to skupa ništa dobro. Jer, ipak se, na koncu, nekako krenu nekamo. Ne tapka se više u mjestu. Ljudi su počeli baviti životno važnim problemima. A tako se na najbolji način svjedoči da je ovdašnji građanima stalo ne samo do bavljenja nebeskim temama i problemima, već i onim konkretnim kojih se živi.

No, ostaje upitno zašto se baš sada mnogi buđaju. Zašto nisu ranije dizali svojega glasića? Recimo, glede profesora kada su im bivši učenici krvavili na obližnjim frontovima. Izgleda da se to može tumačiti putem one kršćanske misli velikog Dostojevskog, koji je mudro ustvrdio: "kao nema Boga, sve je dopušteno činiti". Istina, ovo se u nas ne radi o metafizičkom Bogu, već o jednom zemaljskom "božanstvu", ali itekako dobro objašnjava ovu pojavu.

Stoga: samo naprijed i poštaši i profesori! I tako se od podanika postaje građaninom. Ali biste trebali, ili čak bolje: smjeli zaboraviti nam svima predstoje i puno ozbiljnije zadaće. Recimo, profesorima reforma obrazovanja. Tek trebaju dokazati svoju umješnost i vitalnost. To od njih očekuju mladi. Jer, njih treba pripremiti isto tako za građane, što oni su najzad uče. Tomislav Žigman

Pukovnika ima ko da pita

Avanovanje bivšeg šefa subotičke policije u pravu Beograda izazvalo je veliku pažnju javnosti, brojne proteste, ali i pranje ruku od ovog poteza od strane ovdašnjih dosovaca. Uzdati su, mudro, ostali samo oni od kojih se moglo očekivati da pozdrave ovaj kontroverzni potez ovih policijskih i inih vlasti iz Beograda. Selica pukovnika Radovana Kneževića možda se može posmatrati u svetlu višedecenijske tradicije subotičkog političkog života, u kome su se i inicijative (političke, naravno) onih koji su se bavili obavljale avanzovanjem u smeru juga. Obično do Novog Sada, odakle su mogli još malo smetati, a poneki veći (lokalni) grešnik dopao bi i Beogradu... Ovoj teoriji nimalo ne protivreči činjenica što su se lokalni dosovci, od gradonačelnika Ispánovića do demokrate Vučića i ligaša Kerekeša listom glatko ogradili od ovog slučaja, objašnjavajući kako se oni ne bave samo za subotičke funkcionere. Ko bi paman preuzeo makar i delić odgovornosti za napredovanje policajca koji se toliko zamerio dosovima, a mogao bi dati neke odgovore i na broj druga pitanja?

Uz odlaska bivšeg prvog policajca grada u Beogradsku zavetrinu verovatno treba tražiti na drugoj strani i lako je moguće da su u pravu oni koji misle da je ovde utvrđen lep politički pazar: ni tenalo sklonimo sa vetrometine, a ti nama sprječš ono što nas zanima. Politika je, osim što pružanje seksualnih usluga takmac za najstariji zanat na svetu, oduvek bila i umetnost mogteg, dakle veština kompromisa. To su, na primer, prošle jeseni demonstrirali i mnogi subotički građani, glasajući za aktuelnog nam prednika, držeći pri tom štipaljku na nosu.

Knežević je među poznavaoocima subotičkih političkih prilika važio za pripadnika umerene struje ovdašnjih levičara, čiji je zaštitnik u vrhu

srbijanske policije bio bivši ministar. Prema jednoj priči, koja ne mora biti tačna, čim se utvrdio u vrhu julske sekte u Beogradu, nekadašnji subotički pozorišni Herostrat je naumio da zbog nekih starih računa (pominju se lisice i radijator) pukovnika Kneževića lansira u penziju. Nije uspelo, navodno se umešao ministar Stojiljković.

Šta je ono što Knežević može ponuditi novim vlastima? Pitanje nije besmisleno, jer inače zaista nije jasno zašto bi se na sigurno sklanjao čovek pod čijim rukovodstvom je policija preduzela brojne radnje u kojima se lako mogu nazreti makar tragovi osnovane sumnje da su počinjena i krivična dela. Farsa sa vraćanjem dosijea otporaša to samo dokazuje: pretpostavimo li da su dokumenti autentični, jasno je k'o dan da su sve te devojke i mladići hapšeni i maltretirani bez razloga. O falsifikovanju dokumenata na osnovu kojih je izvlačen "zaključak" kako je reč o narkomanima da i ne govorimo. Ništa nije bolja situacija ni ako pođemo od pretpostavke da su dosijei prvo očišćeni, pošto bi u tom slučaju sklonjeni bili podaci o tome šta je policiju zanimalo, odnosno do kojih je saznanja došla. Da su imali saznanja o nekim teškim delima, već bi davno upriličili neki proces. Ostaje dakle pitanje šta je policiju zanimalo, a ako bi to crno na belo dala svojim bivšim klijentima u ruke i slepcu bi bilo jasno da u stvari nije znala šta da radi, osim da sprovodi sulude naloge samozvanih spasitelja nacije.

Ostavimo dakle Otpor po strani, jer pukovniku bi mogli pisati još mnogi. Dugo je, kao pomoćnik načelnika, potom kao načelnik bio na vrhu policije u Subotici i nema nikakve sumnje da zna ponešto o slučajevima koji su svojevrsteno potresali (i) ovaj grad, ponešto što zbog ovih ili onih razloga tada nije bilo uputno objavljivati. Krenimo od eksplozija u kojima su stradale

crkve. Prva je bila pre desetak godina, druga kasnije, a zvanično ni jedna nije rasvetljena. Izvori bliski vrhu policije tvrde međutim da je barem jedna od njih bila rasvetljena, da je počinilac bio poznat, ali da su političari i neki drugi velikodostojnici odlučili da se stvar zaboravi. Bojim se da će to kod nekih ljudi pokrenuti emocije, ali izvori, takođe bliski policiji, tvrdili su svojevrsteno da je rešeno bilo i ubistvo Marka Pejanovića, ali da je na mig nekog moćnog dosijea gurnut u mračni ćošak ormana... Da li je možda došlo vreme da javnost sazna nešto više o pozadini serije zločina zbog kojih je u dve zemlje suđeno Marinku Magdi i njegovim saučesnicima? Njegova majka i danas tvrdi kako mu nije bilo dozvoljeno da u istrazi objasni pozadinu, a i pravnom slepcu je bilo jasno da su se tokom procesa, kako u Subotici, tako i u Budimpešti, sudsko veće, tužioci, pa bogami i deo odbrane svojski zalagali da background slučaja ostane u magli nagađanja...

Hoće li možda sada, nakon toliko godina, biti razjašnjeni nestanci opreme koja je u dva maha iz inostranstva stizala za beogradski Studio B, da bi netragom nestala? Jednom je kamion sa opremom jednostavno ispario na putu od graničnog prelaza kod Horgoša do Subotice. Drugi put su nepoznati, naoružani ljudi oteli kombi sa opremom na graničnom prelazu kod Kelebije. Zbog gužve koja je nastala intervenisali su i subotički policajci, ali momci niti su hteli odložiti oružje, niti su se hteli legitimisati. Konačno su zajedno sa policajcima otišli u zgradu policije, a kombi i oprema su nestali. Moglo bi se još redati, jer ima toga još. Novi šef subotičke policije, potpukovnik Svetislav Rajšić, rekao je u svom prvom obraćanju javnosti da policija pretresa i stare slučajeve kod kojih ima elemenata koji upućuju na sumnju. On nije rekao o kojim se slučajevima radi, pa nije poznato da li je neki od pomenutih među njima. U svakom slučaju, policija o njima zna više od nas i ako ima razloga, verovatno će se (ponovo) pozabaviti njima.

Đorđe Dragojlović

Troina "Abeceda demokratije"

Droga i sekte

Zavđenje mladih (Droga i sekte) bila je tema tribine "Abeceda demokratije" koja je održana 27. maja u prostorijama saveza Mladeži HNS-a. Na tribini je predavač bio **Dujo Runje**, a predsednik odbora **Miroslav Zelić**.

Tribina "Abeceda demokratije" je pokrenuta s ciljem očuvanja nacionalnog identiteta Hrvata u SRJ, kao i izgradnji demokratskog društva u Srbiji u kojoj živimo. Svakako da nam je cilj da se na hrvatska zajednica prizna nacionalnom manjnom u SRJ, te da kao takva ostvari prva koraka prema evropskim standardima sleduju. Kao podatak dajemo da smo mi po broju treći, a nisu priznati kao nacionalna manjina. Ako se to ne prijedelimo predstojeći popis teško će biti zaštititi kolektivna prava, a takodjer ni individualna.

Dujo Runje je u svom jednosatnom izlaganju istakao nekoliko značajnih momenata i problema današnjeg društva, a samim tim i mladih. Zbog situacije koja vlada u društvu dolazno se u "duhovnoj krizi", uzrokovanoj

krizama, ratovima... što se odražava i na našu kulturu, jer ako je kultura u krizi i čovjek je u krizi. "Bog je za nas daleko", jer ne znamo da živimo uz njega. Živimo u vremenu nepravih vrijednosti, gdje se pridaje važnost materijalnim vrednotama, a moralne ostaju zaboravljene i ne pridaje im se nikakva važnost.

Živjeći u ovakvom svijetu mnogi nalaze izlaz uključujući se u razne sekte, koje danas predstavljaju veliki problem za društvo. Ovi religijski pokreti oko sebe okupljaju osobe koje su usamljene, nesigurne i povučene u sebe što na lak način omogućava ostvarenje ideologije svake sekte "pojava pranja mozгова".

A što reći na podatak da u prosjeku svaki Amerikanac tri puta u životu mijenja sektu. Pored problema sekta i droga među mladima isto je veliki problem. Oko jedne trećine su srednjoškoleci, a ostali su ljudi između 20-30 godina koji se drogiraju. Oni predstavljaju buntovnike protiv ovog svijeta i spas nalaze u drogi. "Autentičnost kršćanstva" je najbolji lijek za nove religijske pokrete. Dujo Runje smatra kako se u današnje vrijeme čovjek nije uspio na pravi način okrenuti se Bogu i vjeri, te da je izmijenjena forma vjere, a ne sadržaj i da duhovne vrijednosti nedostaju našem narodu.

Ovo razdoblje je "Renesansa hrvatskih institucija", pri čemu je potrebno priznavanje nacionalnog identiteta. Moramo se vratiti višim duhovnim vrijednostima

t. b.

**NOVOOTVORENA
VETERINARSKO
POLJOPRIVREDNA
APOTEKA**

u Subotici, Jugoslovenska br. 47
Telefon: 024/567-926

Zvonimir Sudarević, zaljubljenik munja kroz kameru opskure

Miris zemlje oplemenjuje

**** Dida Gabor mi je osvitlio uvratine svitlosti ** Za 14. rođendan dobijam "Smenu 8" ** Od doboza sam napravio macchine infernale koja je bila izazvala erupciju slika u meni ** Sa šlingom izlazim iz anonimnosti, dobijam obaška priznanja koja potvrđujem filmovima: "Zemlja" i "Čipka" ** Miris zemlje dršće u meni**

Zvonimir Sudarević autodidakta tehnike koja je obilježila početak prošlog milenija slikama svima nama dragim koji smo već malo u godinama. Završio je MEŠC, nastavljajući stopama Ivana Sarića "orao plodnim bačkim nebom", upijao u sebe sve ono što naša ravnica pružiti može. Otac dvoje djece, a supruga Nada također prati, voli i konkurira mu u fotografiji. Od četiri snimljena filma dobio je osam vrhunskih nagrada.

Dida Gabor je kriv za sve

Od kada počinje Vaše zanimanje za film?

Z. S.: Počinje kad sam bio zdravo mali i camero opskure, odnosno udžbenikom fizike. Udžbenik sam našo na tavanu. Dida je imo puno knjiga. Našo sam razne stvari. Privukla me je fizika, di je bilo upustvo za izradu fotografije. U ciloj toj priči dida Gabor je bitan. Bio je legenda sa salaša. Umro je 1944., ja ga se ne sićam, al je on sam izrađivo fotografije. Nikoliko fotografija sam sačuvo, na žalost negativni su se izgubili, al i se sićam. Mene je ko deranca to fasciniralo, bio sam 7-8 godina. Onda sam sam počo praviti cameru opskure i to od kartonske kutije. Kasnije sam i usavršavo, tako da su dobili objektiv, od cakala za naočale, ono što se na salašu moglo nać. Očarale su me te male slike u boji! Za 13.-14. rođendan dobio sam "Smenu 8".

Prva veća ostvarenja na polju filma

Počeli ste kao samouk?

Z. S.: S obzirom da sam ko đak moro putovat, odnosno posli časova se vraćat na salaš, nisam imo prilike ić nit ostajat na sekcijama. Sledeći nov priokret je vezan za moment kad smo na salašu dobili struju. Ko petnejstogodišnjak sam sa napravio aparat za povećanje fotografija i to od doboza za tavatnu mast. Od tog doba do danas stalno

radim i usavršavam fotografiju.

Kada Vas počinje interesirati "živa slika"?

Z. S.: Uporedo s fotografijom, čije sam male tajne već otkrio, počinjem se baviti sportskim letenjem. Moja priokupacija tad se okreće u tom pravcu, gotovo u potpunosti prepreka za film je bila cina opreme. Klasičnim filmom se nisam bavio. Kad sam pomislio da bi to bilo zgodno, s obzirom da su se na buvljaku pojavile jeptine ruske kamere, počelo se šuškat o videu. Odlučio sam dočekat. I to je potrajalo sve do devedeseti. Tad nabavljam svoju prvu video kameru, '91. radim svoj prvi film "pomoću

štapa i kanapa". Iste godine završavam kratki kurs kamere na Hrvatskoj televiziji i počinjem saradivati s K 23, lokalnoj subotičkoj televiziji. Upoznajem Rajka Ljubića, s njim počimam raditi ozbiljnije projekte i "kradem znanje". Prvi svoj kratki film snimam 1994. pod nazivom "Šling", kojim izlazim iz anonimnosti.

Dobitnik specijalne nagrade

Bili ste nagrađeni?

Z. S.: Da, dobio je specijalnu nagradu za najbolju žensku ulogu i specijalnu nagradu za najbolju kameru, o čemu je "Žig svojevrimeno piso."

Rat između "Crvene i Bijele ruže"

Tko tvrdi da je rat između Crvene i Bijele ruže završen u Engleskoj 1485. godine pobjedom Tudora, grdno se prevario!

"Bijela ruža", kavana kod Bobeka, na uglu Horgoškog puta i ulice koja vodi prema Ženskom štrandu na Paliću, bila je te noći 1980. sjedište "vojske" koju su činili Kaporčina, Mileta "Okovani šetač", Mali Vasa u teksaškim anti-zmijskim čizmama s visokom petom, Vlada Pop, Gotessi Mek. Popili su svu votku koja se zadesila, mnogo špricera od "Ezer jó", a i podosta zidarskog piva, a pošto nisu naručivali jelo, gospodin Bobek im je osobno oglasio "fajront" u 1 sat te subote i izbacio družinu. Nije vrijedilo ništa što ga je Kaporčina kumio dokazujući mu da je po čukundjedu i on, Bobek, istočni Hercegovac, a to je po Kaporčini bio vrhunac iz Dovnikovićeve karakterologije balkanskih plemena! Bobek nije prihvatio ni konačnu narudžbu "bečar paprikaša" za šest osoba (kocke kruha sa solju i paprikom), i tad nije bilo druge već da se krene u osvajanje "Crvene ruže". Ovu krčmu je tada držao neki SD "Bezdan", a zakupac je bio čuveni Babel, koji će kasnije postati i vlasnikom i preurediti sve to u "Vilu Viktoriu" današnjih dana.

U to je vrijeme "Crvena ruža" bila obična rupa pokraj zoološkog vrta, gdje se i noću čula rika starog lava, a po pokojnom novinaru Luki Ivkoviću, tamo je viđen prošlog ljeta odbjegli piton! Tu su se skupljali uglednici s Palića, Brkati J. i Lijepi R., Mali N. iz varoši Tolo i ostala svita nižih činova, društvo za poker koji se igrao uveliko. Ulaz je bio iza ponoći zaključan i nitko nije imao pristupnicu osim povlaštenih "ratnika" "Crvene ruže" koje je Babel osobno znao, a tu je bio za slučaj nužde blizu vrata i Pera maser, ragbi mešter. Kad, eto ti vraga, oko 1.30 navale "trupe" iz "Bijele ruže", predvođeni Kaporčinom, ožednili od duga puta, od "čoše" i otpočnu bubetati na vrata iz sve snage.

Palički i gradski uglednici bijahu zaprepasteni, ponetko izvadi i pištolj riješeni da se brane do posljednjeg žetona! Znali su da je policija njihova, ali prokleti komandir s Palića je tvrdo zaspao i dežurni telefon od Babela ga nije mogao probuditi, a mobilni još nisu postojali ni u znastvenoj fantastici.

Budući da krčmar nije htio nikako otvoriti zamandaljena vrata, Kaporčina s nogom u švedskoj natikači, od solidnog drveta jake crne kože, polupa staklene dijelove vrata, raskrvari ruku ali otvori iznutra zaključanu bravu i "trupa" iz "Bijele ruže" nahrupi u "Crvenu ružu" sa zahtjevom za predaju, tj. za pićem. Jadan Babel nije znao što bi, poker partija drugova se nije svršila. Krišom kroz avliju pošalje tekliča da probudi komandira

milicije da odmah dođe na lice mjesta, jer je ozbiljno ugrožen društveni poredak socijastičkog samoupravnog društva.

Ubrzo stiže "marica", taman dok su "bjeloružaši" popili pobjedničko piće i narodna milicija razjuri "vojsku" iz "Bijele ruže" g. Bobeka, a vođa Kaporčina pravac u čuvenu sobu za trijeznjenje, tj. sobu bez stakala na prozorima usred zime.

Odem ujutro kao odvjetnik i nekako izmolim upravnika, bio je dobar čovjek i znao osobno sve umiješane u noćasnji rat, da pusti pomodrelog Kaporčinu od hladnoće. Odemo pravac u "Elzu" na čuvenu teleću perkelt čorbu s limunom da se povрати u život. Najveći problem bio mu je što nije znao gdje je ostavio bicikl, nasljedstvo od oca, ogromni muški velosiped za koji je trebao veliki zamah da ga zajašiš. I sad ga vidim kako se u švedskim natikačama klompama i debelim vunanim čarapama od sirove vune, s elegantnim pokretom aristokrata iz pretprošlog stoljeća -- penje na tu starinu, poput Lajosa Vermesa.

Odemo mojom starom "bubom" do Palića, a bicikl naslonjen na zid "Veselog čobana" ("Víg juhász") tada vlasništvo Abrahama, gdje je cimballista već prebira po žicama "Bijele ruže, nježne ruže...", a vlasnik se srdačno smijao. Kaporčina popije jednu "manastirku" da se "pričesti", ruka mu još krvavi, treba ići kući a što će mu mama reći! Tako je rat između "Bijele" i "Crvene ruže", u stvari, završen na Paliću tek 1980., a ubuduće se društvo Kaporčine sastajalo kod "Veselog čobana", jer nije trebalo prelaziti svjetski put, a "gasteri" su jurili...

Onaj popularni pisac iz Beograda nema pojma o ovome, jer jesenske ruže ne mirišu...

Milivoj Prčić

MENI RUČAK I MENI VEČERA,
BANKETI, GODIŠNJICE,
SVADBE, ROĐENDANI,
IMENDANI
DRUGE PRIGODE...

RESTORAN
KAFE
PIVNICA
NÉPKÖR

Informacije i rezervacije: 555-480

Vojislav Sekelj

Hrvatsko Pjevačko Društvo "Neven" Subotica

Naš izbor:

Vladimir Devidé

Bijeli cvijet

Na livadi, u šumi, pred vrtom... tražio sam ga posvuda

Vidio sam mnoge bijele cvjetove: rusomaču, slak, sunovrat, lopoč... Ali nisam tražio takav bijeli cvijet.

Tražio sam jedan koji je bijel prije nego što se rascvata

Mnogo sam puta pomislio kako sam ga uočio no kad bih došao bliže...

I sada opet: sjedim na srušenom deblu i čini mi se kako ga nazirem ondje dolje, uz paprat. Bih li pošao da vidim?

Ali, može li se uopće bijeli cvijet pronaći ako se traži? Ne raste li on samo ondje, gdje ga ne traži nitko?

Aforizmi

- * Dok besmrtnici stoje, vrijeme prolazi.
- * Da nisam lupao, ne bi me zatvorili.
- * Ako dođe sve na svoje, gdje ću ja?
- * Vrtimo se u očaranom krugu.
- * Od toliko građana nije lako pronaći čovjeka.
- * Za moj pravac kriva je ulica.
- * Da nema slobode riječi, ne bih dobivao otvorena pisma.
- * Na brzinu mislim sporo.

Dujo Runje

Mudrost

Dobro je znati: ne znaš kako si rođen, ne znaš kada ćeš otići.

Razlika između vina i žene

- * I vino ima svoje mane kao što i žena ima čari.
- * Šuplju pjesmu pjeva prazno bure, dok žedno za vinom vapi.
- * I kiselo vino posjeduje slatke draži, a i slatka žena, ponekad, kiseo pogled nosi.

Krležijana

Svjedočanstvo o ljudskom nesnalaženju

Sve historije, lijeve ili desne, materijalističke ili idealističke, crkvene ili političke, partijske ili državotvorne, bile one diferencirane na osnovi raznovrsnih hipoteza, mnogobrojnih metodologija, ispitivanja kojekakvih pojmova, pogleda ili uvjerenja, još uvijek (su) samo svjedočanstvo kako čovjek nije našao sebe i kako su mu najplemenitija nadahnuća, nažalost, još uvijek samo maštanje o neostvarenim iluzijama.

Miroslav Krleža, 1968.

Praznik

Praznike dočekujemo budalastom veselošću i irealnim očekivanjem boljeg koje ne može i neće doći našim lijepim željama i htenjima. Praznici brzo prođu a ostaju neispunjene ne i računi za (ne)urađeno, i mogućnost da svakodnevnim činjenjama ispravljamo greške i rješavamo probleme, ako smo u stanju spoznati ih.

(m. k)

James Joyce

Ulysses
/26./

Gurajući se postrance iz klupa i skačući preko njih, oni se raspršiše. Brzo ih je nestalo, a iz ropotarnice oču se kloparanje štapova i buka njihovih cipela i glasova.

Sargent, koji je jedini bio zaostao, lagano pristupaše pokazujući otvorenu bilježnicu. Razbarušena kosa i žgoljav vrat odavahu nevoljkost, a kroz zamagljene naočari zirkahu njegove slabe oči kao da traže milost. Hladan, beskrvan obraz bijaše zaprljan mrljicom mastila u obliku datulje, svježa i vlažna poput puževa traga.

On pokaže bilježnicu. Na prvoj liniji bijaše ispisana riječ Aritmetika. Ispod toga stajahu ispreturane brojke, a dolje nečitljivo načrčkan potpis s jednom mrljom. Cyril Sargent: njegovo ime i pečat.

Gospodin Deasy rekao mi je da ih sve još jedanput prepisem reče i vam ih pokažem, gospodine.

Stephen se dotakne ruba knjige. Beskorisnost.

-- Znaš li ih sada izračunati? - upita on.

-- Broj jedanaest do petnaest - odgovori Sargent.

Gospodin Deasy rekao mi je, da ih prepisem s ploče, gospodine.

-- Možeš li ih sada sam riješiti? - upita Stephen.

-- Ne, gospodine.

Ružno i beskorisno; žgoljav vrat i razbarušena kosa i mrlja od masti pužev trag. Pa ipak, jedna ga je žena voljela, nosila u srcu i u naručju. nje nije bilo, u divljoj životnoj hajci, bili bi ga zgazili nogama, zgnječi puž bez kostiju. Bijaše joj draga njegova vodnjikava slaba krv, proiste iz njezine vlastite krvi. Da li je to onda stvarno? Jedino istinito u živo. Na ispruženo tijelo njegove majke dopade vatreni Columbanus u sve gorljivosti. Nje više nije bilo: treperav kostur jedne grane, sažežen vatri. miris ružina drveta i vlažna pepela. Ona ga je spasila, da ne bi zgazhen nogama. te otišla, pošto je jedva i postojala. Uboga duša uzašala na nebo; a na pustopoljini, nad kojom blistaju zvijezde, lisica. ko krzno crveno vonja na grabež, kojoj se oči okrutno sjakte, rovala zem odsluški vala, izrovala zemlju, osluškivala, rovala i rovala.

(nastavit će se)

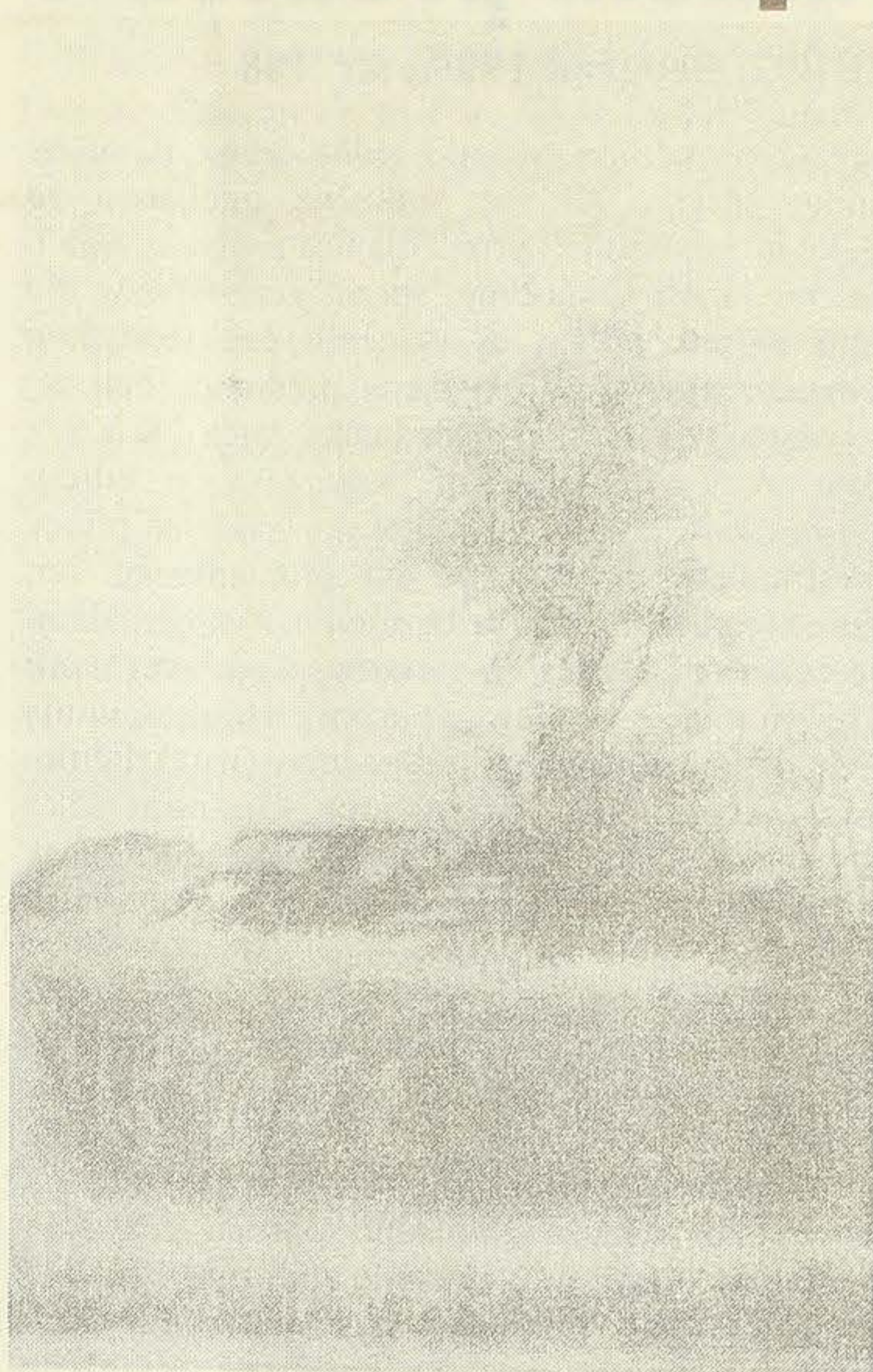
Samostalna izložba Cile Bajić

U izložbenoj sali Gradske biblioteke 7. ožujka otvorena je 18. samostalna izložba Cile Bajić s dvadesetak portreta u ulju njezinih poznanika, prijatelja i rođane.

Cila Bajić, pedagog, svoje slobodno vrijeme posvetila još prije 20 godina slikanju, kao odmor, rekreaciju i tako našla svoju sklonost za prikazivanje okoline, salaša, mrtve prirode u tehnici ulja. U posljednje vrijeme sve češće se okreće pastelima.

Jedinstven prilaz i viđenje daje njezinim slikama prepoznatljivost i osjećajnost milu u kojem je odrasla i u kojem se kreće. Do sada je pored 17 samostalnih izložbi sudjelovala i na 82 zajedničke i grupne izložbe gdje je također postigla zavidne rezultate i kritike, a sve ove izložbe, i grupne i samostalne, prikazane su u mnogim gradovima Vojvodine.

Od sada naslikanih skoro 550 slika, mnoge se nalaze u zbirkama sakupljača od Subotice do mnogih gradova bivše Jugoslavije i u inozemstvu. (Ij.v.l.)

U HKC "Bunjevačko kolo" održano tamburaško veče

Pomoć za "Zvonik"

Da bi se pomoglo daljnje izlaženje katoličkog mjesečnika "Zvonik" priređuju se dvije humanitarne priredbe. Prva je bila u nedjelju, 25. veljače, u velikoj dvorani Hrvatskog kulturnog centra "Bunjevačko kolo". To je bila tamburaška večer, a nastupalo je 6 tamburaških sastava: "Hajo" sa solisticom Antonijom Piuković, "Neven", "Biseri", "Dilberi" sa solisticom Marinom Tikvicki, "Ravnica" i "Romansa". U prepunoj velikoj dvorani program se završio pozdravom glavnog i odgovornog urednika "Zvonika" vlč. Andrije Anišića, koji se svima zahvalio, te najavio i drugu humanitarnu priredbu koja će biti održana 10. ožujka, s početkom u 19 sati, također u HKC "Bunjevačko kolo". Bit će to komedija "Bać Bonine miškulancije" u izvođenju Dramske sekcije Hrvatskog kulturno-prosvjetnog društva "Matija Gubec" iz Tavankuta. Isto tako, najavljeno je i gostovanje u Dvorani sportova Cile Gašpara, čiji prihod će također biti namijenjen daljnjem izlaženju "Zvonika".

Snežana Dulić

Godišnji koncert HKC-a "Bunjevačko kolo"

Afirmacija mladih koreografa

Godišnji koncert HKC-a "Bunjevačko kolo" bio je održan 22. i 23. veljače u velikoj Centra. Na koncertu je izvedeno 18 koreografija, s tim da su čitri koreografije premijerno izvedene. One su rad i trud troje mladih ljudi koji su se opredijelili za poziv koreografa.

Denis Lipozenčić s koreografijom "Jastuk tanca", koja je prva bila izvedena na ovom koncertu, predstavlja njegov uspjeh zebilježen na Zorjoj smotri folkloru prošle godine u Subotici gdje je jedina prošla na daljnje natjecanje na Vojvođansku smotru folkloru u Rumi, poslije 11 godina. Pored ove koreografije treba istaknuti još jedno njegovo ostvarenje koje je premijerno izvedeno, to je koreografija "Divojačko pre", gdje se prvi put mogao čuti zvuk gajdi u izvođenju Marinka Kundžića i prvi je puta odigrano gajdaško kolo. Pored Denisa treba istaknuti rad Aleksandre Lipozenčić koja je također mlada koreografkinja. Na ovom koncertu izvedena je jedna od njenih koreografija "Kad zasniva tamurica jasna" koja se okitila zlatnim odličjem na M. F. djece Vojvodine u Apatinu prošle godine.

Jelena Nimčević je treća mlada koreograf koja je također imala svoju premijernu izvedenu koreografiju "Mi kolu idemo" u kojoj je opisan bunjevački narodni običaj na Duhove "Kraljice" dočaran u ovoj koreografiji. Sve su ovo djela mladih koreografa iz redova prve generacije kadrova koje Centar školuje radi usavršavanja za ovaj posao. Ono što također treba istaknuti jest dobar sklad muzike, igre i pjevanja. Zasluzna za dobro "upjevan" ansambl bila je Karolina Vojnić Hajduk. U Rijiju, koncert je uspio, ali su se javile mnoge kritike na izbor igara koje su odigrane. U većoj mjeri su bile zastupljene igre iz drugih krajeva, a mali akcent stavljen je na igre našeg naroda. Afirmacija mladih ljudi u ovom poslu je sigurno put očuvanja naših narodnih igara od zaborava.

Tamara Babić

**U KAFANI "DUKAT"
MENI RUČAK I
DOMAĆA KUJNA.
NAJPOVOLJNIJE U SUBOTICI:
SVADBE, ROĐENDANI,
POMENI...
Telefon: 555 738**

Pametna olovka

Prva pametna olovka u svetu koja čita, pamti, obrađuje i prosleđuje tekst ličnim računarima pod operativnim sistemom "vindows", prikazana je na najvećoj smotri informatike i telekomunikacija, Cebitu 2000. u Hanoveru. Spravica, nalik penkalu prikuplja i čuva podatke u čitljivom obliku kada je prevlačite preko rukopisa. Nakon toga upamćeno prenese bežičnom infracrvenom vezom programima "vindows 95", "98" ili "NT". Neobičnu napravu izradila je kompanija "Siteknolodžiz".

Prenešeno "Svest" str. 6

Velike tajne malih majstora kuhinje

Pufnice s plućima

Potrebno: jedan vajling pufnica, pluća (goveđa, svinjska ili riblja, svejedno), mast preostala od "obare", dva kabla vode, 1 kg crnog luka, 69 dag papra (mljevenog), 1 kg soli ili šećera (ovisno o ukusu), 5-6 jaja, limun, cikorija, majoran, zamrznute lati trešnjina cvijeta, dvije vrećice praška za stvrdnjavanje ("beomal" ili gips) i miješalica.

Priprava: Nakon što su odležala na jakom suncu ("kanikuli"), pluća staviti na mast preostalu još od "disnotorske obare" i pirjati ih na laganoj vatri oko sat i pol. U međuvremenu dodati sitno isjeckani crni luk, papar, sol ili šećer, izmiksana jaja, sok od limuna, cikoriju i majoran. Sve to pažljivo promiješati i ostaviti na vatri dok pluća ne počnu pokazivati prve znake raspadanja. Nakon toga, masi dodati vrećice praška za stvrdnjavanje ("beomal" ili gips) i dva kabla vode. Sve to promiješati u miješalici. Gotov obrok potom ukasiti zamrznutim latima trešnjina cvijeta i pufnicama.

Pozor: Zbog mogućnosti prebrzog vezivanja izmiješanih tvari tijekom konzumiranja ovog egzotičnog obroka preporučamo stalno pijenje masti iz "obare" ili ricinusovog ulja kako ne bi došlo do izravnog stvrdnjavanja pufnica s plućima još u ustima. Također, ricinusovo ulje potrebno je i zbog svog poznatog blagotvornog dejstva na probavne organe.

Savjet: S obzirom da se svi navedeni sastojci lako mogu nabaviti, izuzev pufnica, savjetujemo Vam da se za iste raspitate kod svojih omiljenih susjedi kada Vam dođu u jedan od nekoliko redovitih dnevnih posjeta "na kavicu".

Utemeljeno o aktualnom problemu

Karl Jaspers, *Pitanje krivice*, SamizdatFREEB92, Beograd 1999., str. 108

Nakon 5. listopada javni je diskurs u Srbiji preopterećen pojmovima *odgovornost* i *krivnja*. Reklo bi se jednostavno da je po srijedi pravi *bučljivi* žamor gotovo se svi u govoru služe ovim riječima, a kada je to tako, onda se gubi na preciznosti i jasnosti o onome o čemu se govori. Pa ipak, prisutan *svegovor* o odgovornosti je, vjerojatno, i s razlogom, budući da je vrijeme iza nas bilo obilato *raznovrsnim* činjenjem *zla* od strane mnogih. Naime, društveni je projekt, kojega je personalizirao čovjek koji ovih dana, barem prema najavama, treba da bude uhićen Slobodan Milošević, u mnogo čemu bio problematičan upravo zbog činjenice da je otvarao prostor, dopuštao, podupirao, pa čak i producirao različito *zlo*, a ovdašnji su građani na to ili pristajali ili svesrdno, istina različito, sudjelovali u tomu ili su se pak pravili blesavi, u smislu da su nemušto glumili nezainteresiranu stranu spram zla koje se oko njih događalo. A zlo, koje je u nas činjeno i mišlju i riječju i djelom i propustom, imalo je svoje viševrsno upojedinjenje: laži, prijevari, mržnje, ubojstva...

I oko gore iznijete ocjene nova se politička vlast slaže bili smo sudionici nečega zlog. No, nema jedinstva po pitanju naravi, vrste i količine proizvedenog zla, kao ni glede vrste odgovornosti i krivnje pojedinaca. Jer, dok jedna strana inzistira na tome da je cijeli režim bio *zločinački*, te da smo svi odgovorni (istina u različitim stupnju), a mnogi od nas snose i stanovitu *krivnju*, oni, pak, koji nisu tako što radikalno spremni priznati ublažuju takovo prozivanje građana, ukazujući na odgovornost i krivnju samo (malobrojnih) konkretnih pojedinaca. Tako, recimo, imamo (paradoksalni) slučaj da se krivnja bivšeg predsjednika spram svakolikog zla ima svesti tek na zlouporabu službenog položaja glede zidanja vlastite ne male kućice!?

Dakle, u javnom srbijanskom diskursu izostaje jedan razlozniji govor o ovim, vrlo ozbiljnim pitanjima našeg tragičnog naslijeđa. Istina, već dulje vrijeme se najavljuje utemeljenje Komisije za istinu od strane saveznog ministra vanjskih poslova Gorana Svilanovića, koja bi trebala ova pitanja razriješiti, ali se ovaj projekt presporo realizira. Usporedo, pak, s tim službenim stidljivim poticajima, od strane nekih

nevladinih udruga postoji i jedna druga, istina ne toliko snažna, ali zato odlučna inicijativa za cjelovito, smisaono i promišljajuće *progovaranje* o našem odnosu i suočenju spram svakovrsnog zla koje nas je ophrvalo. U segmentu, pak, teorijskog tematiziranja ovoga fenomena prednjači, čini se, neovisna beogradska nakladnička kuća "K.V.S.", koja svojim objavljenim knjigama, u ediciji *SamizdatFREEB92*, daje itekako značajan prinos svestranijem sagledavanju ove problematike. Jer, osim knjige koju ovdje prikazujemo, u istoj je ediciji objavljena i knjiga *Izlečenje nacije*, koju su priredili Alex Borein i Janet Lewi, koja govori o iskušenjima i rezultatima suočavanja s odgovornošću u različitim postdiktatorskim društvima (Južnoafrička Republika, Čile, Argentina, El Salvador...), te Hanne Arendt *Eichman u Jeruzalemu o banalnosti zla*.

No, što nam po pitanju *krivnje* i *odgovornosti* građana u društvenim sistemima koji produciraju zlo ima reći utjecajni njemački egzistencijalist Karl Theodor Jaspers, čija je temeljna filozofijska postavka da se egzistencija, kao ostvarenje vječnoga u vremenu, ne može predmetno spoznati, već samo dozvati u vlastitu stvarnost i zbilju, što dovodi čovjeka u stalni raskorak s *neizrecivim*. Pri tomu njegova filozofija nije bezlična, već je težište Jaspersove misli okrenuto sustavnoj brizi za integritet svakog čovjeka: filozofiranje nosi odluku o tome da čovjek postane svjestan vlastita podrijetla, da čovjek nađe put do sama sebe, a već i težnja da spozna svijet i živi na filozofski način izvire iz želje izlaska iz mraka u kojem se pojedinac nalazi. Suvremeni svijet Jaspers vidi kao doba nemilosrdnog općeg izjednačavanja i razjedinjenja, te bezdušne revolucije strojeva i socijalnog uništavanja života u kojemu jedinka više i ne postoji kao osoba. Ona je broj koji uvijek možemo zamijeniti nekim drugim. Djelujući u okviru ovih polazišta, sve do smrti, Jaspers je često bio politički angažiran, a odlučno se usprotivio bilo kakvom nacionalizmu i totalitarizmu, kao najpogubnijim oblicima *depersonalizacije* ljudske osobnosti.

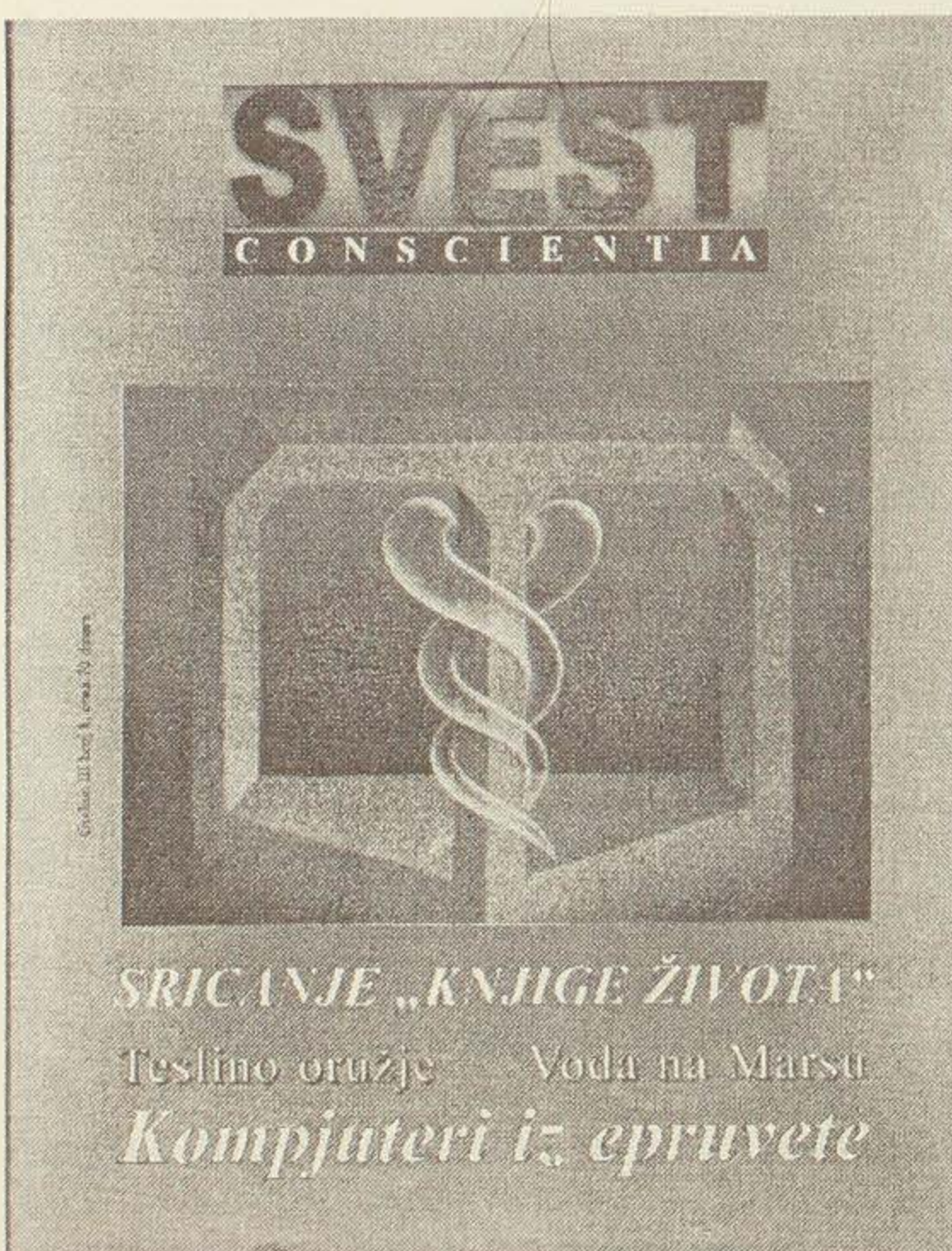
I upravo je u tome idejnom kontekstu nastala i njegova knjiga *Pitanje krivice*, s izravnim ciljem da "potpomogne pojašnjenju situacije" u Njemačkoj

nakon II. svjetskog rata situacije beznad *apokalipse* u ratom poraženoj državi, koja je naravi i količini očitovanog i učinjenog zla tijekom nešto više od deset godina Hitlerovog režim zadobila nimalo slavno prvo mjesto u povijesti čovjeka. Formalno promatrano, knjiga je nastala u seriji predavanja koje je Jaspers držao odmah na završetka rata na Sveučilištu u Heidelbergu njegovu staru temu: "duhovna situacija", pri čemu nastojao da putem dijaloga, "komunikacije kroz zajednički put" od suočenja s vlastitom odgovornošću i krivnjom njemačkog naroda balastno povijesno naslijeđe, pa do iznalaženja novih, ljudskih osnova za ponovnu izgradnju jednog zdravijeg društvenog poretka. Samu, u *obvezu* sagledavanja pitanja vlastite krivnje na očitovanog zla, drži Jaspers, nameće činjenicu ljudskog *dostojanstva*. Ona, naime, može opstati "samo ako se držimo istinoljublja prema samima sebi". Put do te i takve istine mora ići kroz samopreispitivanja i prihvaćanja različitih oblika *krivnje: kaznena* nastaje činjenjem *zločin*, *politička* krivnja koja se snosi zbog postupaka službenika države, *moralna* za postupke koje pojedinci, te *metafizička* svatko je "sudogovora" svaku krivdu i nepravdu u svijetu". Posljedice krivnje su, također, različite: zločin prati *kazna*, političku "obeštećenje i dalji gubitak ili ograničenje političke moći i političkih prava", moralnu *okajanje* i *preporod*, a "metafizička krivnja za posljedicu *preobražaj ljudske samosvijesti pred Bogom*". Ovakvo usvojeno razumijevanje značenja pojma krivnje u drugom se dijelu ovoga vrijednoga djela onda primjenjuje na analizu konkretnog slučaja tadašnje Njemačke...

Naravno, u jednom širem kontekstu razumijevanja ovoga nedvojbeno inspirativnog i aktualnog štiva može biti riječi o strogom preslikavanju važnosti nekakvoj drugovrsnoj izravnoj primjeni "njemačkog slučaja" na naš. Pa ipak, do postavljenja i promišljena pitanja, ponučenog značenja glavnih pojmova, nastali puno samopropitivanja ljudi koji su bili u sistemu zla učinjena analiza mogu i nama biti od koristi i odličan *smjerokaz* u vlastitim traženjima odgovora na pitanje "što nam se to dogodilo?". Jer, tako se samo uvodi red u misli, već se, s druge strane, i nešto važnije, upoznaje tegobno iskustvo Drugi u suočenju s vlastitim učinjenim zlom.

Tomislav Žigman

"Svest", znanstveno-tehnološki časopis

Azimut za natprosječno radoznal

Križa časopisa je permanentno prisutna. Sve to ima i imat će odgovarajuće reperkusije na stanje kultura duhovne i znanstvene umjetnosti pri formiranju svijesti i kritičkog prosuđivanja stvari, pojava i običaja oko nas i u nama. Posatali smo bogato društvo što se siromaštva tiče. Ima nas! Srednji sloj koji je preferirao i kupovao časopise praktično je nastao.

Nedavno sam od prijatelja dobio nekoliko brojeva časopisa "Svest". U tom trenutku nije me interesirala, jer sam smatrao da je to dio još jednih naših promašaja. Drago mi je nakon iščitavanja što nisam bio u pravu. Usresredio sam se, iritiran sadržajem, koji me je obogatio novim saznanjima te vrijednim tekstovima iz znanstveno-tehnološkog svijeta s najsvežijim "prozorima" i priložima od vrhunskih, domaćih i stranih znanstvenika i stručnjaka.

Časopis ovoga sadržaja i profila je dragocjen za sve koji ga iole žele pratiti i registrirati brze promjene koje nas vode iz jednog milenija i otvaraju novi.

U tekstovima nalazimo bogate i materijalno utvrđene činjenice, koji su na granici znanstvene fantastike. No,

ono što je nekoć bila znanost danas je obična svakodnevnica, manje-više poznata svakoj strmi. ono što je nekoć bila fantastika danas je to znanost. bi, recimo, mogao pretpostaviti da se brzina svjetlosti kao univerzalna konstanta življenja mogla u trenutku bar eksperimentalno prevazići i to za 25% bi rekli 375.000 km u sekundi. U ovom časopisu možemo pročitati. Časopis je pravi azimut za sve koji su natprosječno radoznali i nadareni, koji saznati što se to u kozmosu oko nas i u nama događa. Časopis "Svest" tiskan je u višebojnoj vrhunskoj tehnici, te izgledom i sadržajem ne zaostaje za sličnim publikacijama u svijetu. Za izdavača potpisan je *Arnold*, a direktor i glavni urednik je *Ljiljana Živković*. Naučni savjet čine evidentni stručnjaci raznih oblasti. Izdavač časopisa je SavPo (Savjetnik Pazova). Na žalost, časopis se ne može nabaviti slobodnoj prodaji, a i to je dio usuda ovoga društva. Zainteresirani mogu se informirati za na telefon 011/64-84-84 ili 022/31-03-00.

T. Babić

Iriska (IV)

7. Jedn odvažnji umni šmeker, koji u sezoni kad je crnogorska obala puna turist(kinj) a i mihženkinja, naočiti Željko iz Perasta (Boa Kotorska), kaže mi: "To ti je s nama, kao Ircima i Englezima. Kao što Irac može postati popularan u svijetu tek kada 'osvoji' London, tako Crnogorac na putu ostvarenja svojih želja, ideala, snova, mora najprije da osvoji Beograd. Tu se mora prvo dokazati. Zahaljujući tom takmičenju, kada bi Srbi bili malo veća fora u svijetu Crnogorci bi bili pravo čudo. Jer, ma koliko se ljudi tom čudili, ova dva naroda idu zajedno. Ako ih samo slušate i pažljivo osmatrate, sve vam biti jasno Crnogorac se stalno hvali koliko je pojeo i popio, a Srbin koliko je pira. Nije li to neraskidivo".

8. Novac se svečano zakleo, da ga niko neće ni imati, ukoliko ga ne voli".
(Irska narodna poslovice)

9. Slavi (škotski) viski, "Ballantines" je nastao po porodičnom receptu Georga Ballantinea (Džordž Balentajn) i njegovog sina davne 1827. godine. U to vreme u Irskoj je skoro svaka veća kuća imala svoju destileriju: već krajem XVII veka bilo ih je više od 15.000! Proizvodile su UISGE BÈATHA (na starokeltskom gelskom jeziku, kakvog danas gotovo u Irskoj više nikome koristi): "vodu života". Viski.

10. Golvej (Gailway) je najzapadniji grad u Evropi. Ostrige se u njemu tamane kao ovde

Pogled

Na mjesto ruže sa Cvjetnoga

zgubljen u sjećanju
na tragu
oraka
naših prošlih
og skrhanog dana
ogled sam susreo
u trenu
rinka je pala
ljuštura se razbila
nažna
osjet
sloboden
san se rasevjetao

Mirko Kopunović

čevapi, a "Ginis" se loče i toči kao da je džabaluk. Svakog je oktobra Galvej kreat (kao Bavarska za "Oktoberfest") Amerikancima, Englezima, Australijancima i Novozelancima irskog porekla, koji dolaze na "festival ostriga". Žitelji Golveja se ponekad ljute što Golvej nije postao najvažnija luka između Evrope i Amerike, objašnjavajući to nekom zaverom (kao da su učili od praznoglavca s Dedinja). Golvej je glavni grad istoimene irske pokrajine, smešten u istoimenom zalivu. Kroz grad vijuga brza (istoimena) reka kojoj bi po mom skromnom mišljenju bolje odgovarao naziv Stiks, zbog crne boje i mrke pene koju stvaraju njeni brzaci.

Nastao kao normansko utvrđenje u XIII veku, Golvej su vekovima mučili glad i okean. U XV veku je ovaj grad skoro do temelja izgoreo u požaru. Španski trgovci su u ove hladne predele doneli dah Mediterana, koji se ubrzo proširio kako na trgovinu, tako i na mentalitet ljudi. Na to su stanovnici, kao, uostalom, i svi Irci, posebno ponosni, smatrajući sebe, svoj grad i svoju zemlju izrazito kosmopolitski nastrojenima.

Sama reč Golvej, na starokeltskom, gelskom, znači "na gelski (keltski) način". Jedino na ovim prostranstvima, tu, oko Golveja, možete nabasati na sela u kojima se priča gelski jezik. Jedno od njih je i Klada, malo ribarko selo, sada predgrađe Golveja. Klada je prva keltska naseobina na zapadnoj irskoj obali poznata po ulovu ostriga i haringi, još poznatija (barem ovde, u Crnoj Gori) po tome, što je tu prvu "konobu" (što se u Britaniji naziva "Inn") otvorio Crnogorac iz Bara, Duje Afizbegović. Golvej je poznat i po Klada prstenu.

Dotični ne smete kupiti sebi. Koristi se i umesto burme. Morate ga ili pokloniti, ili dobiti na poklon. Irci su poznati po legendama, pa je i za ovaj prsten vezana jedna, o izvesnom Richardu Algeru (Richardu od Alžira), meštani Golveja, kog su alžirski gusari zarobili i prodali kao roba nekom Turčinu. Ričard je tako dobro izučio zlatarski zanat (svi su Irci bili poznati kao vanserijske zanatlije) da su ga Turci iz poštovanja oslobodili. Kada je to čuo, glavešina alžirskih gusara mu je ponudio svoju keću jedinicu samo da pristane da radi za njega. Ričard je ponudu odbio, vratio se u Golvej, i izradio Klada prsten: A zašto je nazvan Klada, to ni Ričard, niti ko drugi zna. Ono što je bitno je da je prsten postao simbol(om) ljubavi, talisman vernosti i prijateljstva.

Čiča miča, gotova je priča.
S kraja Evrope.

(nastaviće se)

Robert G. Tilly

Kako pisati ime Hrvata u Gradišću i Bačkoj

U pismenim se tekstovima za Hrvate u Gradišću (Burgenland) u Austriji ili Mađarskoj obično rabi dvočlani naziv načinjen od pridjeva izvedenoga od imenice Gradišće gradišćanski i etničkoga naziva Hrvat. Kako treba napisati GRADIŠĆANSKI HRVAT? Isti je slučaj i sa spojem BAČKI (ili BUNJEVAČKI) Hrvat. Treba li pridjev ispred imenice pisati malim ili velikim slovom?

U praksi ćemo često moći vidjeti primjere napisane s velikim početnim slovom pridjeva: Gradišćanski Hrvat, nešto rjeđe Bački Hrvat ili Bunjevački Hrvati. Kako Hrvati žive raspršeni diljem svijeta opravdano je pitanje treba li pisati, primjerice, Australijski Hrvati, Kanadski Hrvati itd.

Ako bismo pridjev uz imenicu Hrvat pisali velikim slovom Gradišćanski, Bački, Kanadski i sl., značilo bi to da je u svakom pojedinom slučaju riječ o posebnom narodu, a ne o dijelovima istoga naroda. Budući da je u pitanju isti narod hrvatski, uporaba velikoga slova nije opravdana jer je ono "rezervirano" samo za pisanje imena naroda (etnonima), a ne i za označivanje teritorijalne pripadnosti pojedinih dijelova istoga naroda. Pisanje pridjeva ispred imena Hrvat malim slovom ne smije se brkati s pisanjem naziva stanovnika naseljenih mjesta, regija, država (etnika), npr.: *Subotičanin, Ličanka, Mađarica, Amerikanac, Bačvanin, Bunjevka* koji se uvijek pišu velikim slovom.

Kada je riječ o posebnoj narodnoj skupini, kao što su, na primjer, Polapski Slaveni, i pridjev se piše velikim slovom. Sukladno kazanome pisat ćemo *Južni Slaveni* kada je riječ o etničkoj zajednici, a *južni Slaveni* ako se ima na umu geografski razmještaj.

Pisati, dakle, valja **gradišćanski Hrvati, bački Hrvati, bunjevački Hrvati, kanadski Hrvati** i sl. Isti je slučaj, u principu, i sa Srbima u Hrvatskoj; kada se piše hrvatski Srbi, valja pridjev pisati malim slovom. Ovakvo pisanje neće značiti podcjenjivanje narodnosnih skupina o kojima je riječ, niti bi pak pisanje velikim slovom nešto dodalo značenju, kako se možda, misli kada se pridjev piše velikim slovom.

Mr. Josip Buljovčić

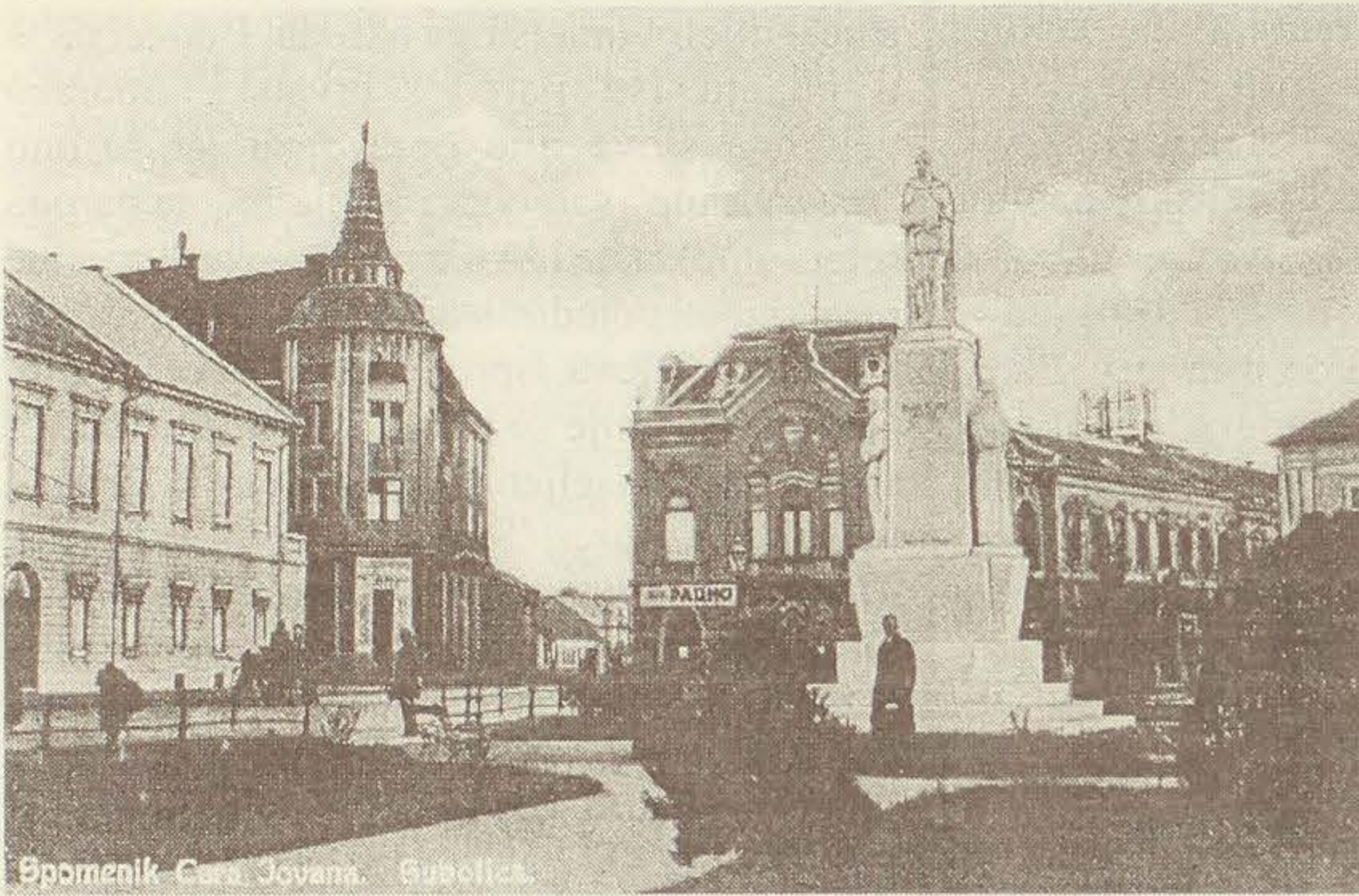

Počeci formiranja trgova

Trg Slobode danas zvani

Pišući o ovom trgu, moguće da bi bilo najuputnije započeti kazivanje od njegovog planiranja da bude trg. Još dok je bila u izgradnji danas "Stara Gradska kuća", godine 1910. urađen je projekat za uređenje kako današnjeg Trga Republike i ovog na projektu nazvanog NOVI TRG. Ovim projektom je u već sada formiranu ulicu Štrosmajerovu, planirana i pijaca, no o ovoj ulici će se kazivati na kraju priče o pešačkoj zoni. Zašto NOVI TRG? Zato što je rušenjem dotadašnje "stare Gradske kuće" i "stare gimnazije" koja se nalazila neposredno pored nje, kao i dela urbanog bloka u ulici Braće Radića (starog Petrovaradinskog puta) stvoren je prostor za izgradnju nove-sadašnje Gradske kuće i formiranje novog trga. Deo tog urbanog bloka, tj. sama ulica sezala je sve skoro do stubova pozorišta i objekti su smetali vizurama prelepog novog planiranog zdanja tada nove Gradske kuće, koju mi danas zovemo "Stara" (prilog 1.), izgrađene namesto prethodne Gradske kuće i zgrade gimnazije ondašnje. Ova sadašnja gimnazija izgrađena je po projektu Ferenc Rajhla, na raspisanom državnom konkursu 1896. godine na kom je on dobio prvu nagradu.

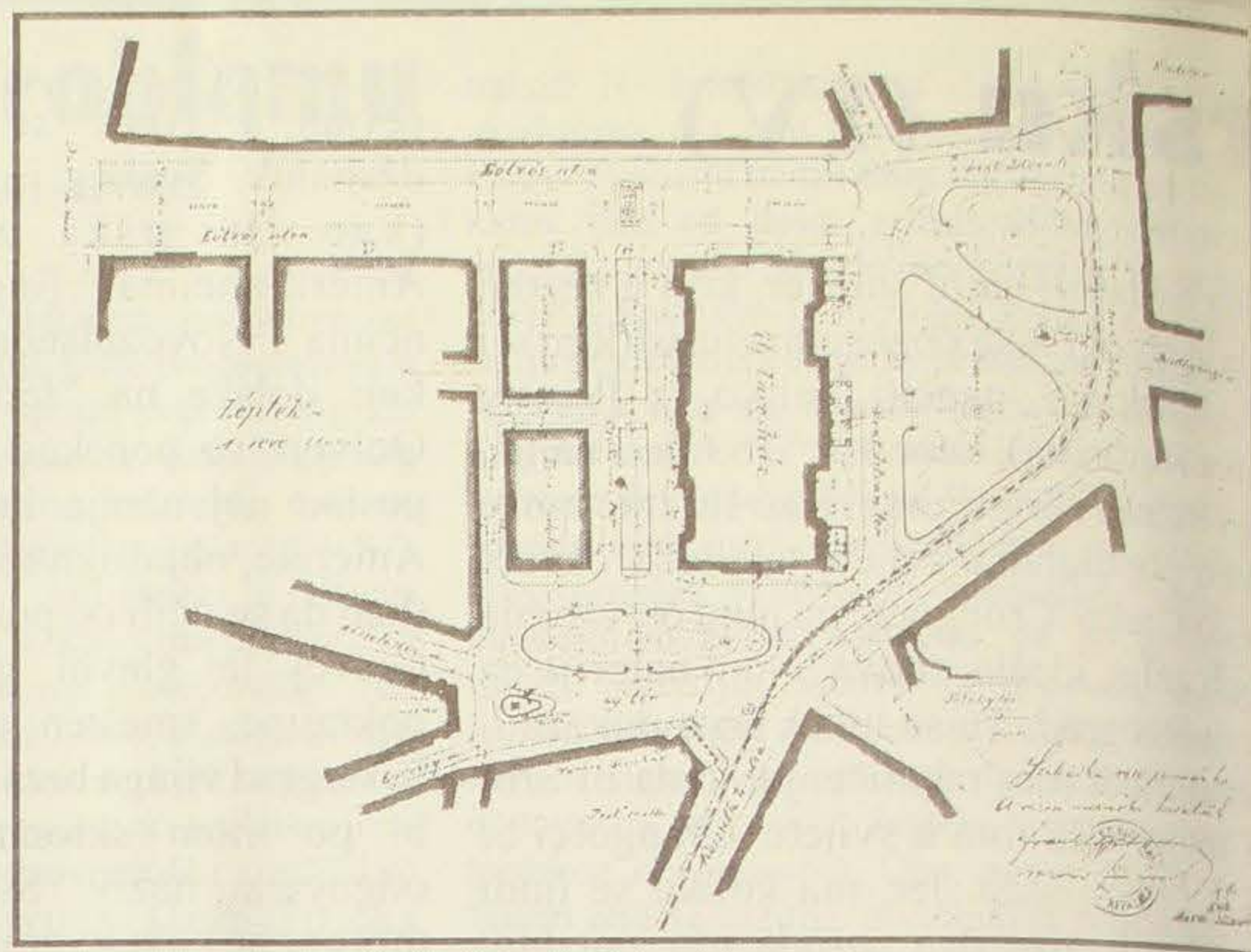
No, vratimo se samom projektu NOVOGA TRGA. U podužnoj osovini novog trga formiran je park sličan parku na glavnom trgu sa isto tako ograđenom dekorativnom livenom ogradom kao što je sada ograda oko

Prilog 2. Izgled trga između dva Svetska rata

parka na Trgu Republike o čemu svedoče stare razglednice. Ispred zgrade "socijalnog", namesto današnjeg parka planirana je izgradnja nove spratne najamne palate istih dimenzija kao i zgrada sadašnje Muzičke škole, no ubrzo je izbio I Svetski rat, pa se njenoj izgradnji nije pristupilo, kao ni kasnije između dva svetska rata. Šteta što taj objekat nije izgrađen, jer bi danas imali pravilan trg. Ispred zgrade Gradske biblioteke planiran je mali trougaoni parkić, kako bi se pravilno planimetrijski uobličio prostor. U tom trougaonom parkiću podignut je spomenik bici na Kaponji, koja se zbila 1846. godine. Ovaj spomenik srušen je posle završetka I Svetskog rata kada je došao novi režim na vlast, obzirom da je sam spomenik imao mađarsku konotaciju.

Centralni park na trgu je i izveden ali ne sa elipsastom ogradom, već sa pravolinijskom koja se sa obe strane završavala polukružno o čemu svedoče i stare razglednice (prilog 2.). Kad smo već u tom periodu 30-tih godina u centru tog parka podignut je i spomenik Caru Jovanu Nenadu. Ubrzo nakon početka II Svetskog rata, u toku okupacije spomenik je devastiran, odbijanjem glave careve. Posle završetka II Sv. rata spomenik je potpuno uklonjen i godinama je ležao u dvorištu Likovnog susreta u delovima, sve do svog skorog postavljenja na isti trg, ali drugu neautentičnu lokaciju, a prema kazivanjima tamo su na brzinu u parku sahranjeni neki poginuli ruski vojnici, koji su kasnije ekshumirani i čiji su se posmrtni ostaci preneli na novoformirano groblje ruskih vojnika u Pravoslavnom groblju kraj Dudove šume. Kada je taj park uništen i pretvoren u parkiralište nije mi poznato?! Sećam se samo da je trg korišten 60-tih godina za autobusku stanicu međumesnog saobraćaja, koja se

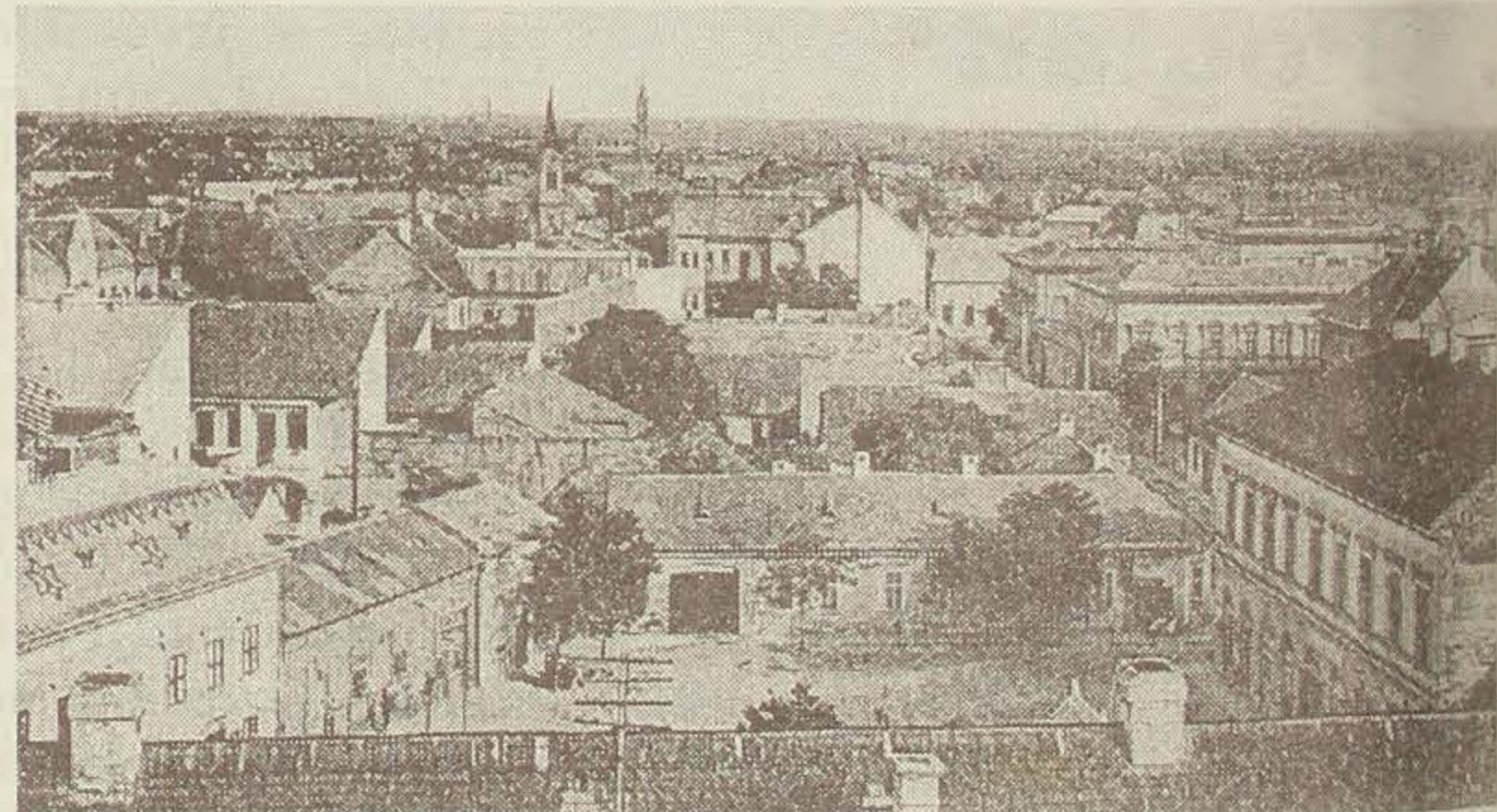

Prilog 1. Plan uređenja prostora oko nove Gradske kuće

kasnije preselila na staru "Zelenu pijacu" u ulici Matije Gupca, a ne "zelena pijaca" na sadašnju lokaciju u ulicu Mirka Bogovića i nikad u nje zaživela kao nekadašnja. Očito pogrešna lokacija, kao uostalom lokacije nove autobuske stanice međumesnog saobraćaja za koju urađena studija i od tri ponudena rešenja. Kao i obično gradska uprava sa "neobjašnjivih" (!) razloga normalno opredelila za najlošiju! (Prethodne dve su bile u neposrednoj blizini železničke stanice?).

Izmeštanjem autobuske stanice sa trga isti se pretvorio u parkiralište automobila na prostoru bivšeg parka, a okolo je išao normalno motoristički i biciklistički saobraćaj. Godine 1984/5 kada je formirana pešačka zona postavljena je ova sadašnja fontana, koja je bila projektovana namesto požarnog bazena izgrađenog u toku II Svetskog rata na Trgu Republike (gde je sad u toku izgradnja nove fontane) i pored predloga datih u konkursnim rešenjima za uređenje pešačke zone, gradska uprava opredelila za ovu postojeću na Trgu Slobode, obzirom da su već gotovi elementi skoro deceniju stajali u podrumima Gradske kuće. Nažalost, visinski nije dobro uskladena u prostoru trga. Po mom mišljenju već kao postavljala u prostor za koji nije projektovana, obzirom da je trg nagnut prema pozorištu prema parku oko 08.0 metara, trebalo ju je još više ukopati, te da je u ravni trotoara kod parka i koristeći visinsku razliku terena, bilo bolje pozorišta izgraditi poluamfiteatralno široko stepenište sa kojim bi se prilazilo fontani. Bila bi sagledljivija, i ljudskom oku bliža sa svih strana.

Vratimo se jo malo u prošlost, prije izgradnje ove Gradske kuće. XVIII veka pa sve do rušenja stare Gradske kuće, gimnazije i urbanog bloka koji je sezao do pozorišnih stubova, na delu prostora današnjeg parka kod Muzičke škole, nalazila se čuvena Riblja pijaca i po sačuvanim pričama još čuvenija kafana "Mir". Rušenjem dela urbanog bloka sa današnje kafane "Spartak", čija je fasada urađena 30-tih godina XX veka

Prilog 3. Izgled Riblje pijace na uglu kod kafane "Mir" kod Muzičke škole

zadobivši današnji izgled, kao i nestankom kafane "Mir", gde je bila zgrada "socijalnog" nestalo je i Riblje pijace (prilog 3.). Verovatno su se objasnjavaju i planom premeštanja pijace u Štrosmajerovu ulicu, a i "ostrva" između Gradske kuće, Muzičke škole i parka koji se danas koristi za parking, a navedenim planom bili su predviđeni i verovatno i izvedeni u vreme korišćenja kao tržnica. Na planu piše "Vasár chornok" što u prevodu znači tržnica.

Mr Antun Rudin

Elektronski rat

Iz rethodnih nastavaka smo vidjeli da najgore protivnika nisu bile bezazlene, a u istovrijeme zbog brzog povećanja udarne i razne moći, pa su posljedice nepravilne odluke zbog nedostatka pravovremenih informacija mogle biti katastrofalne za obje strane... Morao se intezivirati već i onako obimn posao izviđačko-obavještajne djelatnosti... mi raspolažemo svim sredstvima za oradu neprijateljskih ciljeva, samo ne znam gdje se trenutno nalaze... "ministar obrane SAD Robert McNamara Možda je ova izjava ministra McNamare bila sračunata mjera za javnost, no istina je da su SAD izdvajale ogromna sredstva za te namjene:

godina: 1979. 1981. 1983. 1985.

u milijardama \$: 2765 4.313 - 5.787 5.805

Pređenja radi, navodim da su SAD u posljednjim godinama II. svjetskog rata prosječno trošile po tristo milijuna \$ za elektronsku opremu i izviđanje.

Sovjetski Savez također u razvoj ratne tehnike ulaže ogromna novčana sredstva. Prema procjeni revije „Soldat und Technik“ (veljača 1972.), SSSR godišnje ulaže oko tri milijarde \$ u razvoj elektronske opreme što je za oko 40 do 50 % više od sume koju je u to vrijeme ulagao SAD. Procjenjuje se da je u SSSR na tom programu bilo angažirano oko 80 % ukupnog naučnog potencijala.

Cijena elektronske opreme zbog sve većeg stupnja kompleksnosti u stalnom je porastu. Konstantni je porast cijena ratne tehnike. Primjerice, kod aviona je porast za 400%.

Avionikova 100%

Elektroničarstva 300%, na dekadu

ima za posljedicu ili stalno povećanje vojnog proračuna ili smanjenje broja sredstava ratne tehnike i elektronske opreme.

SAD su započele intenzivno elektronsko izviđanje sovjetskog teritorija 1949. Obimnost izviđanja vidi se iz podataka da je od travnja 1950. do travnja 1960. javnost obavještena o 38 povreda zračnog prostora u kojima su bila oborena 23 aviona i jedna bespilotna letilica. Poznatiiji incidenti su obaranja izviđačkog aviona tipa U-2 s pilotom Pauersom u svibnju 1960. i izviđačkog aviona EC-221 s 31 članom posade 1969. iznad Sjeverne Koreje. Avion U-2 je oboren za ono vrijeme revolucionarnom raketom SAM-2. Izviđački avion tip U-2 je otkrio izgradnju položaja za sovjetske balističke rakete s kojim je njegov dometa tipa SS-4 (zap. zn. SCKUD)

Elektronsko izviđanje je bilo često jedini način izazivanja protivničkog elektronskog sistema radi pribavljanja tehničkih i taktičkih podataka o tom sistemu.

Ovaj način je upotrebljen u možda posljednjem incidentu kada je oboren južnokorejski putnički avion tipa Boeing 747 na letu KAL 007 1. rujna 1973. Bio je to prema navodima dobro planiran izviđački let s ciljem izazivanja i registriranja aktiviranih sovjetskih sistema PVO na Kamčatki. Akcija je bila sinkronizirana s tri preleta izviđačkog satelita FERET-D I s dva aviona RC 135 iznad Kurilskih otoka i obalnog dijela Beringovog mora. Posada B-474 je s 18 članova uvećana na 29 članova vjerojatno specijalistima za izviđanje. Na tom području postoji navigacijski sistem SAD LORAN-C koji omogućava određivanje položaja velike točnosti letilice tako da je navigaciona kojom je pravdan incident skoro nevjerovatna.

I SSSR je obilato koristio elektronsko izviđanje iz zraka. Poznato je da su sovjetski avioni ove vrste (TU-16) samo u razdoblju od 1962. do 1964. povrijedili zračni prostor SR Njemačke u 95 slučajeva.

Prilikom ulaska trupa VU u Čehoslovačku 1968. masovno su primjenjivana elektronska dejstva za ometanje, ali i za prisluškivanje reakcija na Zapadu, prikrivanje invazionih snaga je bilo tako dobro izvedeno da radarski sistemi NATO nisu ništa primijetili i ulazak trupa VU u Čehoslovačku je bio veliko iznenađenje za stručnjake NATO. Svakako da se ovaj događaj odrazio na intenziviranje pronalaska novih elektronskih sredstava i novih tehnika uporabe istih, a pasivna protuelektronska dejstva ponovno dobivaju na značaju.

Stalna poslijeratna utrka u naoružavanju uz gigantski napredak znanosti i tehnologije iz osnove je izmijenila sredstva i način vođenja hladnog rata u ogromnom arsenalu suvremenih ratno-tehničkih sredstava odlučujuću ulogu tijekom cijelog hladnog rata imala su elektronska tehnička sredstva i sistemi. Oni su ujedno, na našu sreću, bili jedino oružje koje je intenzivno i neprestano upotrebljavano tijekom svih godina koje je obilježio hladni rat.

Mirko Vidić

**IZRADA PEČATA,
ŠTAMPARSKOG
KLIŠEA
GRAVERTONIRANJE
FOTOKOPIRANJE**

VOJNIC P. ZLATKO

24000 SUBOTICA
BRANKA KRSMANOVIĆA 1
☎ / ☎ 024 / 55-44-77

Razmišljanje poslije smrti

Da li život piše knjige ili je on već ispiriran u knjigama. Odnosno koncentriran "U kocki genetskog kristala", pohranjen negdje u budžaku kozmosa i potrebni su tek osjetljivi senzori da se davno već napisano raščita, dovede do nekog smisla koga će razumjeti i Ruža, Kaća, Ante, Ivan, Stipan, Tamara i Vojislav... Odnosno, da se sve to pojavi u složenom vidu bitisanja i da sačuva tajnu života. Odgonetnut ćemo ovo mnogo kasnije kada nas ne bude ni u prostoru ni u vremenu iliti prostoru-vremenu. Vjernici ovu "dilemu" mnogo elegantnije rješavaju ili bar bolje podnose. Znači "genetski tekst" već postoji u komadu obične zemlje. Između teksta, riječi i života postoje uzročno-posljedične veze, a koje u kauzalnu vezu dovodi sloboda slučaja.

Da li je putovanje u prošlost moguće nije pitanje mašte već otkrivanje novih mogućnosti zakona postojanja. No, ako slučajno krenemo putovati u prošlost što bi o toj prošlosti pokvarili ili popravili ozbiljnije pitanje nego diktirati tekst od strane S. V. T. B. I ona se našla zbunjena s nevinim osmjehom. A što se tiče naše budućnosti ona je riješena već unaprijed. Ako bi se mogao umiješati u prošlost s popravnim ispitima, jedno je sigurno: budućnost bi nam bila dosadna. A pitanje čovjekovog identiteta bilo bespredmetno. Činjenica je da se pored svih mojih filozofiranja nauka otrže, ne podleže kontroli. Sreća. Nužnost. Slučaj. Možda će za neko desetljeće pitanje osobnog identiteta biti koncentrirano po običnoj piluli: ne želim živjeti u tom vremenu.

Dok mi se ovi "fantazmi" vrte u glavi jednoga dana, točnije jutro, zvuči telefon (inače vrlo teško reagiram na telefonske pozive), ostavljam da se telefon sa zvonjavom muči. Ipak, iz meni nepoznatih razloga tom prilikom dižem telefon. Čujem uplašen glas: "Što se dogodilo s Vojom?". Pitam: "Kojim Vojom?". Odgovor brzinom svjetlosti stiže: "Vojom Sekeljom?". Osupnut pitam: "S kojim Vojom Sekeljom?". Pauza. Poslije par desetina sekundi pitanje je: "Što se dogodilo s Vojom?". Indignirano odgovaram: "Na žalost, s ovim Vojom se nije dogodilo ništa", i dodajem, "red je da se predstavite: s kim ja govorim?". Ponovo mučna pauza. Čuje se zujanje žica i onda će glas s druge strane drota: "Ovdje Radio Subotica". "Boli me briga" -- otpovrćem, "ne govorim s institucijama, govorim s osobama: tko je pored telefona?". U slušalici čujem glas koji kaže: "Ovdje je Lazar Merković" i nastavlja dalje, "mogu li te nešto pitati, Vojo, ali da se ne naljutiš?". "Lazo, Vi i ja se dovoljno dugo poznajemo da mi ne biste mogli postaviti pitanje na koje bih se naljuto, što ne znači da na postavljeno pitanje ne bih mogao odgovoriti". Pauza. Onda Lazo kaže: "Vojo, maloprije smo dobili vijest da si umro". Pauza, ali s moje strane. Mislim u sebi kako mrtav čovjek ne može govoriti, ali nisam mrtav nažalost i produžujem: "Eto, Lazo, nisam umro, mada bi neki željeli, ali i da jesam kako bi se mrtav čovjek mogao ljutiti?". Na to će Lazo preko telefona: "Evo Nela S. i ostali dio redakcije su te oplakali". Indignirano spuštam slušalicu. Telefoni počinju zvoniti, pitaju me jesam li živ ili mrtav. U sebi mislim koji su ovi kreteni koji mogu razgovarati s mrtvim čovjekom. Sjedim razgoličen u krevetu. Ne znam što ću sa sobom kad ulazi tetka Giza uplašena, jer su i nju u međuvremenu zvali da provjere što je sa mnom. Otvara vrata i kada me je vidjela da sam živ i ona se uplašila.

(nastavit će se) Vojislav Sekelj

Doviđenja, "Vojvodino"

Novosadski dnevni list »Vojvodina« izašao je 24. februara sa velikim naslovom »Doviđenja« na prvoj stranici. Odonda se nije pojavio. Ni izdavač ni redakcija zasad nisu u stanju da kažu da li će ovaj dnevnik ponovo izlaziti.

Nedeljnik »Vojvodina« počeo je da izlazi ujesen 1999. godine, a 5. septembra 2000. prerastao je u dnevni list. Izdavač Slavko Dragović, privatni preduzetnik iz Novoga Sada, okupio je ekipu vrsnih novinara koji su u krajnje skromnim uslovima, stalnoj

svakom ko je plaća. Donatori su izgleda procenili da je probitačnije pomagati druge projekte.

Jedan privatnik i grupa novinara pokušali su nemoguće. Praviti dnevni list sa šest urednika i na desetak kompjutera, u privatnoj kući i uz stalna isključenja struje, moglo se nepunih pola godine. Ako se »Vojvodina« uskoro ponovo ne pojavi a šanse za to nisu velike njeni čitaoci naći će druge novine. Istoričarima štampe ostaće da ocene kakav značaj je taj list imao u prelomnim mesecima za Vojvodinu

r.

Prelo mladih u "Bunjevačkom kolu"

Nastavak tradicije

"Kolo igra, tamburica svira..." (Prva preljska pisma pivana prvi put na prvom Velikom prelu 1879. Nikole Kujundžića). Ovako je započelo i drugo "Prelo mladih" koje je održano 24. veljače u velikoj dvorani HKC-a "Bunjevačko kolo".

"Prelo mladih" je započelo pozdravnim govorom **Željke Cvijanov**, glavnog organizatora ove manifestacije. Potom je govorio **Bela Ivković**, predsjednik HKC-a "Bunjevačko kolo".

Pošto prelo ne može proći bez muzike zato su se postarale "Dike", tamburaški ansambl iz Vinkovaca, koji su svojom glazbom uveličali ovo prelo, kao i "Biser", orkestar "Bunjevačkog kola".

Tamara Babić

materijalnoj oskudici i pod političkim pritiscima, pravili novine koje su prihvaćene širom Vojvodine.

U predizbornoj kampanji list je dobio pomoć od grupe donatora. Domaći politički i privredni činiooci, međutim, nisu pokazivali interesovanje za postojanje nezavisnog i privatnog dnevnog lista građanske i vojvođanske orijentacije. Nova vlast odbila je da pruži bilo kakvu pomoć, jer joj je bilo lakše da preuzme bivšu režimsku štampu, spremnu da služi

Iz sportske prošlosti Subotice

Značajniji sportski događaji (X.)

1891.

Uz veliku podršku građanskih vlasti 30. ožujka osnovano je konjičko udruženje pod nazivom "Szabadkai Loverseny Egyesület" (Subotičko konjičko udruženje). Cilj društva je bio uzdizanje konjarstva i suradnja s uzgajivačima konja, te održavanje jednom godišnje nagradnu izložbu konja i ždrebadi, i konjičke utrke, podrazumijevajući tu galopske i kasačke utrke. Za privremenog predsjednika Društva izabran je Šimun Vojnić a za tajnika Antal Törley Antal.

Tradicionalne "Paličke igre" iznenada su izostale i natjecanja na Paliću nije bilo. Razlog za ovo treba tražiti najvjerojatnije u renoviranju natjecateljskog terena. Lajos Vermes je, naime, uz znatan kredit, navodno u visini 100.000 forinti, gradio biciklističku pistu i sportski hotel u kojem su sportaši imali besplatan smještaj. Biciklistička pista je bila opsega 500 metara, a njezina betonska površina debljine 10 cm. Bila je prevučena slojem asfalta debljine 1,5 cm. Ovaj veliki pothvat uzdrmao je Vermesovo materijalno stanje i s divljenjem se treba zadužiti tom sportsmenu koji je unatoč svog hira, sportu donio velike žrtve.

1892.

Pod vodstvom Nikole Matkovića omladina i činovnici Mađarsko-austrijske banke u Subotici počeli su s propagiranjem engleske igre loptom zvanom "foot-ball" i bili su svojedobno među prvima u ondašnjoj Ugarskoj.

Nakon jednogodišnje stanke, natjecanja na "Paličkim igrama" nastavljalju se na novoizgrađenim terenima. Svi su radoznali da vide novi teren i

natjecatelji iz Budimpešte i ostalih krajeva dolaze u veoma velikom broju. Heroj dana je Razso Temel, dugoprugaš MAC-a iz Budimpešte, no šampionski kandidat u disciplini "ciljno trčanje" na 15 km. Osvojiv ubjedljivo prvo mjesto. Na istom natjecanju Temle osvaja prvo mjesto i trčanju na 1 milju s iznenađujućim dobrim vremenom od 4 minute i 3 sekunde, ali se pretpostavlja da je staza bila kraća. Na ovom natjecanju bacanju kugle je nadmoćno pobijedio Nikola Matković, dok je u "boračkim skokovima" pobijedio Subotičanin Ištvan Kulenešić osrednjim rezultatom. Natjecanja su održana 24. srpnja i trebalo je, u stvari, da nadoknade izostala natjecanja u 1891. Već 7. kolovoza ponovno su se otvorila kapije borilišta tako su branitelji prijelaznih nagrada dobili mogućnost da se ponovo natječu za osvajanje šampionske titule.

Sedam godina od održane prve biciklističke utrke i izgradnje suvremene biciklističke piste na Paliću biciklizam je dinamizirao sportski život grada a sam dospijeva u prvi plan interesiranja mladeži. S obzirom na veliki zanimanje za ovaj sport Sportsko društvo "Achilles" angažiralo je Engleske "majstora dresera", odnosno trenera koji tri puta tjedno utorkom četvrtkom i subotom -- obučava sportaše s osnovama biciklizma.

1893.

"Subotičko gimnastičko društvo" je organiziralo svoje posljednje natjecanje na kojem su bile zastupljene atletske discipline. Najvažnije napomenuti "ciljno trčanje" na 15 km. u kojem je Rezsô Temle u vremenu od 4 minute i 17 sekundi, osvojio treći put prvo mjesto i time šampionsku titulu - zlatnu kolajnu i srebrni pokal.

Ante Zomborčević

H K P D "Matija Gubec"
Tavankut -- zauvijek!

Naco Zelić :
PROTIV ZABORAVA

Hrvatska matica iseljenika Zagreb
Udruga vojvodanskih i podunavskih Hrvata
Zagreb - Zagreb, 2000.

Veliki zbornik Nace Zelića PROTIV ZABORAVA knjiga-nezaboravnik djelovanja na širokom polju Hrvatskog kulturno-prosvjetnog društva "Matija Gubec" u bačkoj enklavi Hrvata Bunjevaca Tavankutu, pokraj Subotice.

Od osnutka 1946. godine Društvo je njegovalo prije svega izvorni folklor, igre i pjesme, u prelijepim bunjevačkim nošnjama od svile i šlinga, što je uvijek posvuda, a posebice na Smotri folkloru u Zagrebu prigodom redovitih nastupa na toj svjetskoj izložbi pučke radosti i radinosti odijevanja, izazvala egzaltiranost znalaca.

S jedne strane ta razigranost, a s druge, poput kontrapunkta, smirenost i užitak u ljepoti i rade samozatajnih slikarki-slamarki, koje stvaraju čudesne slike od tog krhkog materijala stabljike žita u dugim jesenskim i zimskim noćima, ali se ne manje raspjevanom tematikom od sakralne sve do slika iz svagdašnjeg života.

Te dvije grane kulture, izvorni folklor i "slamarke" polučile su najveći uspjeh u širokoj lepezi djelovanja Društva i čine njegov zaštitni znak, upravo kao na naslovnici knjige. Djelovali su, naravno, i dramska sekcija i likovnjaci u novije vrijeme književni filmski klub. Autor je utkao u djelovanje Društva svoje najbolje godine i zasigurno je najpoznatija osoba za stvaranje ove spomenice-nezaboravnika gdje je dao dolično priznanje svima koji su pridonijeli radu Društva i afirmaciji autohtonog hrvatskog življenja nadaleko izvan svoje bačke ravnice.

Knjiga je bogato ilustrirana fotografijama iz svakog razdoblja djelovanja Društva i poželjet će je imati svatko tko je ikad spoznao autentičnu izvornost tog narodnog blaga i želju i volju Hrvata Bunjevaca da isto ušćuvaju za buduće naraštaje. A multikulturalnost je upravo ono što svijet dana poštiva i nastoji istaknuti.

Milivoj Prčić

Jeptin ogriv

Nuz od, ranu i odivanje ogriv je slideća najpobnija stvar čoviku, bilo da ga hasnira za spmanje rane, grijanje il da nuz pomoć njegastogod novo stvara. Tako je to bilo oduv, a čim je čovik više napridovo tim mu e višrasla potreba za ogrivom, pogotovo u krajoma di je zima proktivna za grijanjem.

U potku je čovik ogriv nalazio u prirodi, mo gje takoreć na svakom koraku, samo ga e triilo skupit. Vrimenom je za sve više vardi balo i više ogriva, a kad su se počela var: veća sela i gradovi tušta ljudi nisu mogli lako doć do ogriva, morali su ga kupit.

našitari dolaskom u ove krajeve prvo su se nastali za smišta, u početku u zemunicama, i vrimenom u skromijim kućama salašima. oš pja smištaja potriban njim je bio, njegov su našli našoj izdašnoj prirodi, bilo je drva na ve sane. Friško su uvidili da za ogriv ne moguhasnirat samo drva, prirodu će časkom ogoli da bi što više sačuvali drva skontali su la za griv hasniraju sve drugo što gori, šta je odeso za loženje. Taki ogriv su našli u rojekkim biljnim otpatkima od usiva koje su drarvali.

Kad sposli zemunica počeli praviti zgrade i u jimarušne peći, za ogriv su hasnirali razne iljneotpatke, za njima nisu bili oskudni maliu ji izobilju, a kad je zaladnilo nisu se stezi da zagriju čeljadsku sobu i kujnu da majuvruće misto di će se odgrijati posli ilslposlova kad su ji radili po ladnoći.

U kršnoj peći su pekli kruv, nediljno edard-dvared, pa njim je u tim danima ogriv avo dvostruku hasnu: na njim je ispečen kruv agrijana soba. Većina salašara je posli areni peći u ovećim ćupovima zagrijala oduda ličnu potrebu. Salašari su kruv pekli i ti, ala u sobi ne bude nesnosna vrućina, nda u u avliji sazidali krušnu peć. Iz ripodanja znam da su nike veće gazde ravi oveće kokošinjce od nabijanice s ebelm tavanicom i u njima sazidali krušnu peć. Zmi su ložili u tu peć da kokoške nose iše ja, a i da što prija prokvocaju da ji tanace nasade na jaja kako bi imali što nijeiliće. U proladnim proličnim danima a pići ne zaladnu držali su ji zatvorene u agrijnom kokošinjcu.

tuš čemu se način života naši predaka ne ož uoredit s današnjicom, čemu je najviše oprio napridak civilizacije. Primerice, ruja vodovod, daljinsko grijanje, način zogspremanja rane itd. su kadgod bili epozati našim precima, al su nas zato admšili i u jednoj kriposti bili su ele najstori u šporovanju. Kadgod su laša stvarali sebi potriban ogriv, a većina i gaak imali i viška, skoro je svako ima na odaogrizina i čutaka, a ako taj ogriv nisu odaali, višak su unovčili plaćanjem ogoeni nadničara, katkad za dodatno aća e risara i sl.

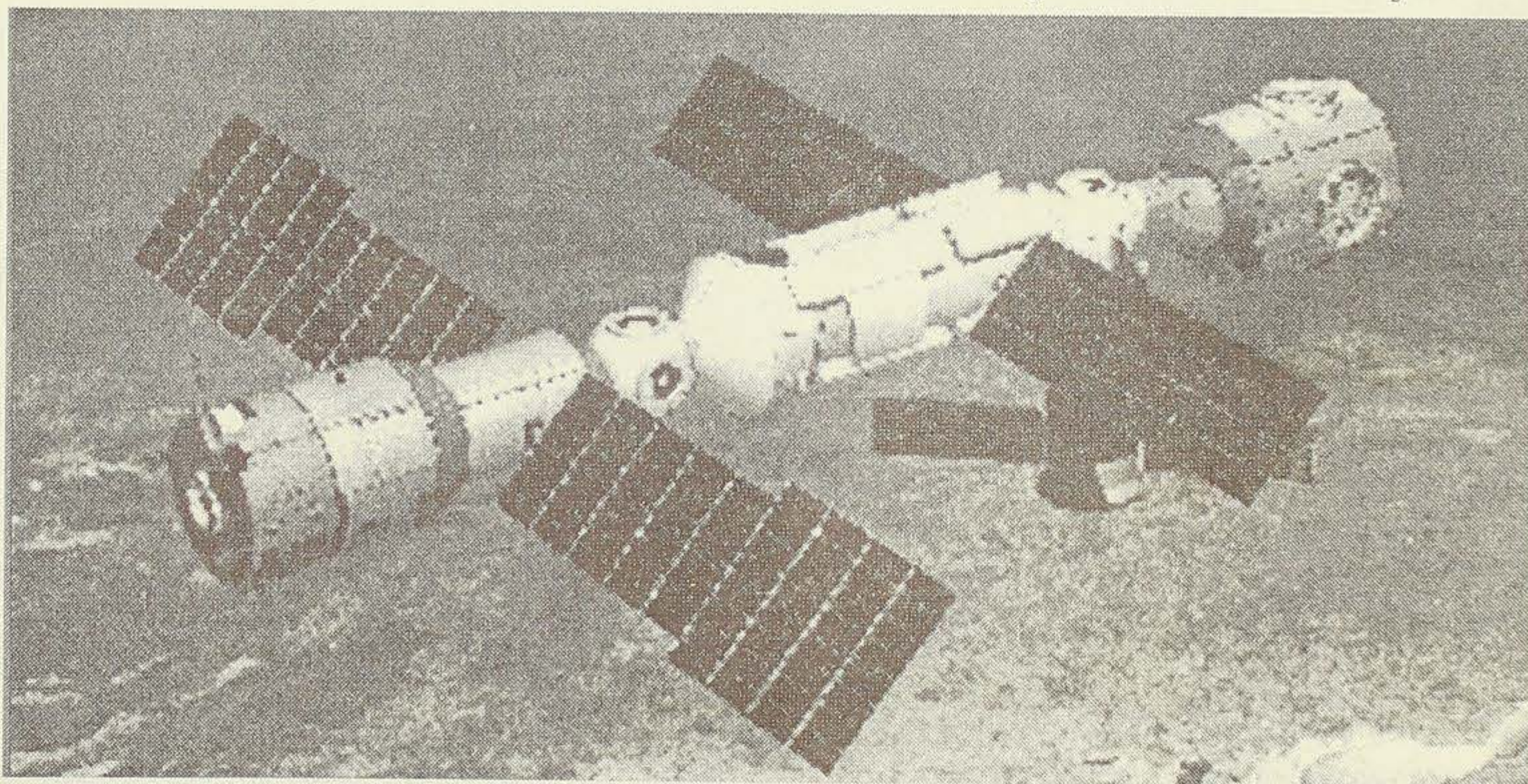
ogrivu trošili za kuvanje i druga spremanja

rane, u šporalju je vatra gorila od ujtru do podne, a često i prid veće za kuvanje večere. Kad su nediljno barem jedared prali košulje i u katlanki, a u većem gazdašagu katlankama, su od ranog jutra do podna grijali vodu. Kruv su pekli nediljno jedared, katkad i dvared za čeg su žarili krušnu peć, a čim je zaladnilo od rane jeseni pa sve dok je bilo ladno grijali su čeljadsku sobu i kujnu. Nuz to, ogriv su trošili i u druge namine. Za razliku od tušta nas danas, oni nikad nisu drćali u ladnoj il nedovoljno zagrijanoj sobi. Ogriv za ove potrebe su imali zabadavad, pa njim je i to bila jedna «špar-kasa» koja njim je pomogla u rastu blagostanja

Vridno je spomenit da su naši stari za ogriv ishasnirali sve što je moglo izgorit, paštrili su se da ishasniraju sve biljne otpatke. To su na prvom mistu

Čukanjice

U kadgodašnjem načinu odranjivanja žita zemljoradnici su u ovo vrime kupili čukanjice sa žitišta, čim je zemlja toliko promanila da se po njoj moglo gazit, a da se pri tom ne nanese šteta mladom žitu. Čukanjice su iz kuruzišta izorani korenovi kuruzi, med čijim je žilama ostane toliko zemlje da ona liči na zavrvalu

loptu. Kadgod su kuruzište orali na oko dvadesetak centi zato plugom nisu zaorali sve čukanjice, tušta ji je plugom izorano i ostale su na oranju.

Zemljoradnici su poljskim poslom s jeseni stititnuti vrimenom: kuruze ne mogu počet brat prija neg sazriju, moraju ji obrat za kratko vrime, od druge polovice rujna a najkasnije do sridine listopada, da posiku i izvuku kuruznu, uzoru kuruzište i posiju žito najkasnije do kraja listopada. Kako su u jesen na njivi radili «na vrat na nos», a da bi na vrime posijali žito, zemljoradnici nisu dospili da skupe čukanjice prija sijanja žita, pa su one ostale u žitištu. Po vlažnom jesenskom il zimskom vrimenu nisu mogli uć u njivu da ne izgaze tek niklo žito, pa je poso kupljenja čukanjica ostavljen za kraj zime, čim zemlja u žitištu promane.

Razlog kupljenja čukanjica je da njiva bude sasvim čista da u risu risarima ne bi smetala u

košenju. Naime, kad je risar kosio, paštrio se da mu otkos bude što niži zemlji, da bi ociko što dužu slamu, a ako bi med žitom naišo na čukanjica on bi je nabo vrvom kose il bi mu kosa otskočila ako bi je dotako oštricom. U tom slučaju bi kosom izmrsio žito, možda se i ozlidio, moro bi zastat u radu, a to bi usporilo i druge risare koji kose za njim. To je razlog zašto su čukanjice skupili sa žitišta, a to su obavili prija neg se ono počme bokorit, jel posli nije poželjno gazit zeleno žito, uništio bi se dio stabaljika, a poslidica tog bi bijo manji rod.

Čukanjice su kupili čeljad sa salaša, svi koji su kadri da se sagnu. Žene su čukanjice kupile u keceljac il košarić, a muškarci u košar i skupljene isrtresli na rpu, otkaleg su ji posli kolima odneli na salaš kod drvnjaka il koje drugo misto. Bilo je i taki da je višak čukanjica istreso u doljaču na kolski prten put, di su ji konji izgazili, a točkovi kolija usitnili.

Na salašu su skupljene čukanjice uzrpane stale pod vedrim nebom nikolko miseci, a kad je kiša s nji sprala dosta zemlje, a osipanju zemlje izmed žilica pomogli vitar i sunce, onda su najčešće dica i oni koji su manje vridni za teže poslove sili na stočić i batinom istresali zemlju iz korena čukanjica. Za

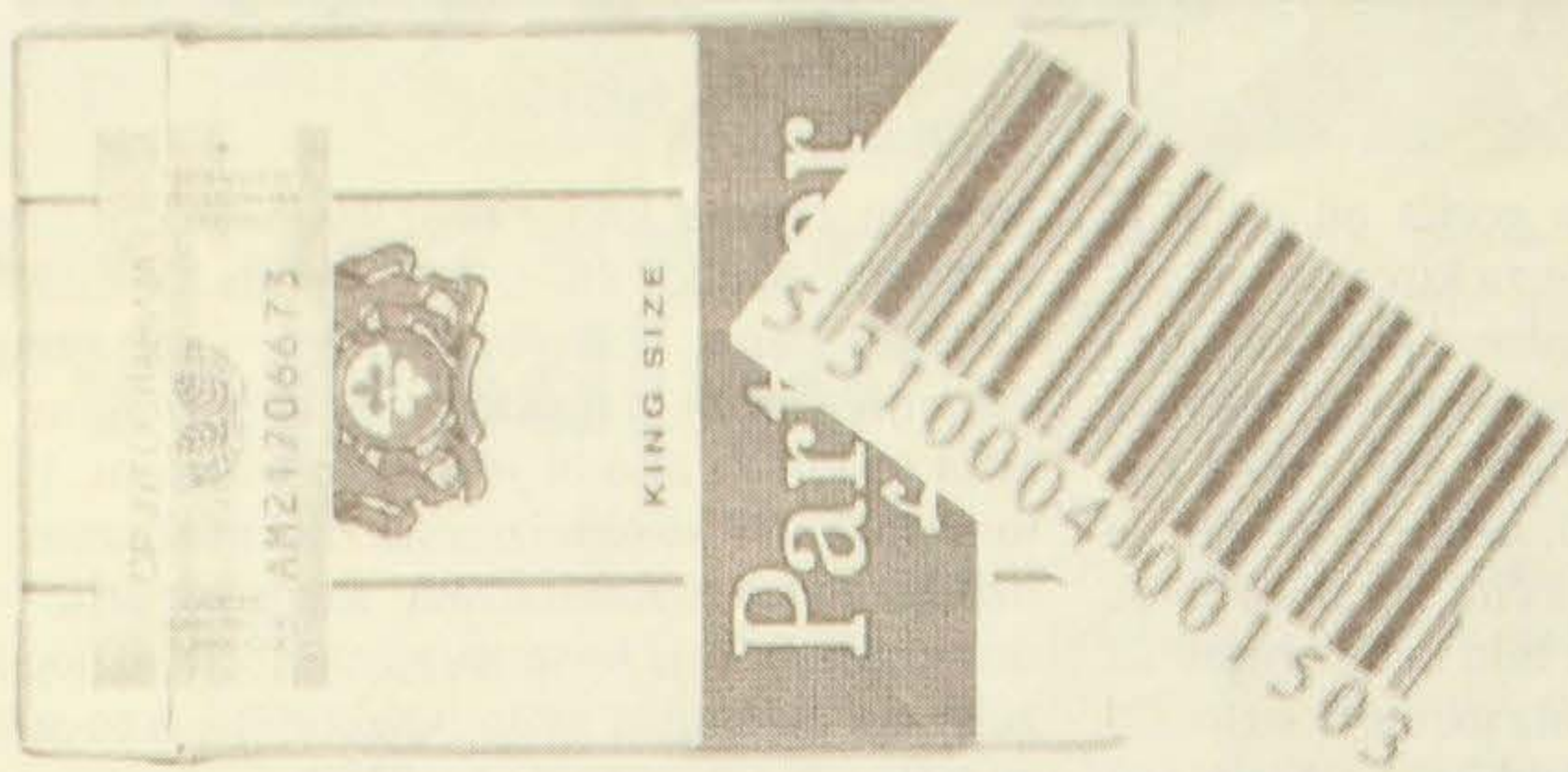
nikolko dana čukanjice su bile očišćene od zemlje i na vitru i suncu dobro osušene, postale su podesne za loženje.

Ritko ko je čukanjice hasniro za loženje u kujni, jel se one praše, al su ji zato hasnirali za grijanje vode u katlanki, a bilo je i taki da su čukanjicama grijali krušnu peć. Nuz potrebu vode za pranje košulja tušta nji su podgrijavali vodu za zamećanje zatvorenim svinjama, posli ranjenicima. Tušta je vode grijano subatom kad su se čeljad kupala u kortu, a prid veće su vodu grijali za umivanje i pranje prid spavanje.

Po običaju kad je kome tribala vruća voda taj je navuko vode iz bunara, koto potpalio čukanjicama il drugim otpacima i s njima zagrijo vodu. Potrošenu vodu je nadomistijo vodom iz bunara.

(nastavak slidi)

Alojzije Stantić

Iz starog tiska

Slušaj bre žackalo

Već odavno sam ti ja u poslovnim vezama sas Subotica, jal opet nisam bio u Suboticu. Ja sam ti, znaš bre, poslovan čovek, k radim sas kontingenti i drugi poslovi, pošto vi tamo u Subotici, os vašeg Marka, niste sposobni za kontingenti i drugi važni trgova poslovi. Ja ti zbog ti poslovi ne dolazim u Suboticu, pošto ti poslovi sv moji čoveci, ja samo dam ime i kontingent. Znaš firma sam ti ja čov. Moji čoveci kažu men da tamo kod vas u Subotici sve neki sami Rv. Kažem ja njima: more kakvi Rvati u Subotici, tamo ti je sve srpsko. nisam čuo da je Rvat dobio kontingent i da je firma čoek tamo Suboticu. No, moji čoveci će jopet da to nije tako, već da su u Subo Rvati. Mislim ja u sebi, ako se drajfusi Rvati još i u Suboticu uvuku šta da bidne sa mnom i sos ostali firma čoveci, koji trgujemo sas Subotici mezetišemo tamošnji miran i dobar bunjevački svet. No poso je po mislim ja u men, kad već nisam zbog kontingenti bio u Subotici, al e moram zbog tija Rvata da odem i da vidim sas svoji oči tu Suboticu. Ta ti ja stigo u Subotica. Da vidim ja gde su Rvati. Ušo u varoš i gled: natpisi od radnja. Svud, bre, sama ćirilica ka u moj Aleksinac, samo vidiš koji natpis sas latinicu zbog stranac, koji dolazi u Suboticu. A vidiš čaršiju! Bre, bre! Ni u Aleksinac nema toliko čevapbdžinica ko Suboticu. Svud samo osećaš divan miris od luk. Navrnem ti ja u jed radnju u najlepša ulica u Suboticu, a ono kog ti ja sve vidim. Sve m stari drugovi, koji su sad sas službu i ostali polsovi u Suboticu, al nig ne vido ja Rvata. Jedu ljudi i mezetišu ko što i priliči pravim čoveci. Odo ja i u jednu mejanu gde se, kažu, sastaju Rvati i neki Bunjevci, tamo, bre, sve prazno i nema života. No reko ja u men, možda je to sar puki slučaj danas, pošto je bio katolički Veliki Petak. Odem ja na sud tamo drže raspravu, na sud isto moji Srbijanci svuda. Ama bre, pa gde ti Rvati. Odo ja u gimnaziju, pa u Poresku upravu, pa ovamo pa onam ono bre u službi svud moj poznanik i čoek. Osto ja još u Suboticu da to ja dobro vidim kako je na moj Veliki Petak. I narafno da na taj dan r bilo rasprava na sud. Sreća što ne nadoh oni moji drajfusi što mi reko da u Suboticu ima Rvata. Bio bi ih isprebijao na mrtvo ime, kad su me uglednog domaćina i firma čoveka za ban badava naterali da doden Suboticu. More, kakvi Rvati, u Suboticu je sve srpsko ko u Beograd moj Aleksinac.

To ti pišem zato, jal vidim da i ti izdaješ neke novine, pa ijako nisi fu čoek ko ja vidim da si pošten jal ne držiš skupa sas tija drajfusi Rvati.

Pozdravlja te Ravajlo Janjićević Parajlija iz Aleksinac, diplomira čevabdžija, burekdžija i furundžija, a sada veleizvoznik svin stoke i svega na čemu se dade ćariti i stručnjak za kontingenti. "Bunjevačko žackalo", 10. svibnja 1940.

Između partnera i partnernice "Žig" se opredijelio za prave gubitnike. Osiromašene novim novcima, molimo sve one koji mirovinu dobiju na vrijeme da se pretplate na ove novine, Vama će se život produžiti, a nama je sve pod upitnikom. Inače, mi slušamo sve ono što se ne može čuti, a za pušenje je.

FREON

SERVIS BELE TEHNIKE

ul. Gabrić Grgo

24000 SUBOTICA
Nikole Kujundžića 10
Tel.: 024/552-918

stan:
Jurija Gagarina 13
Tel.: 024/566-904

Vic

U Redakciji jednog dvotjednika, nakon duge i mučne raspre oko rješavanja tehničkih problema, čuje se pitanje:

-- Kako bismo mi riješili izlaženje "Večernjaka" kad ne možemo ovog našeg malog lista?--

-- Jednostavno, više ne bi bio dnevnik nego mjesečnik!

Stiže odgovor.

(Na)učimo divanit

Uono vrime dok još nije bilo gvozdenog puta, krilatica i sto čuda, već više atova i pustarluka neg orne zemlje, nasprilo se bečara da njim žandari i panduri nisu mogli stst u stopu. Ko će s njima izać na kraj kad su to sve sani momci siromaci, kojima je tuga i nevolja dosadila, pa se ocikli ko gladan ker s lanca. Grofovske i barunske kaštele orobe, marvu i konje njim otmu iz atova, pa dila sirotinji. Svaki i čuva i krili kad svaki bečar potrebnim daje i dili.

Sveta i svitla gospoda u Pešti ne znadu šta će od brige! Al gospočka glava ima kada, pa na kraju izmisli svaku vragoliju. I jedared niki grof Radaija javi kralju da će on stamanit bečare samo nek mu da odrišene ruke. I kralj pristane.

Da si sad vidio čuda i pokora. Za grofa Radaija nema zakona, što on skroji to je zakon i sveto pismo. Sidi on u Segedinu, pije ladno vino, a njegovi panduri čudo porađivadu na sve strane. Kažu da je na Tisi imo mašinu što živog čovika samelje ko divenicu i samo mu meso istrese ribama.

("Bečar i grof Radaija", iz zbirke Balinta Vujkova "Šaljive narodne pripovijetke", "Rukovet", Subotica, 1958.)

Male opservacije na velike teme

Dok je bio Tito nosio sam Nike, kad je bio Sloba nosio sam opanke, sad je došo DOS idem bos. A do Haaga nije daleki put.

Bunjevačka narodna pripovitka

Zabilježio i obradio:

Balint Vujkov

Idu i piju i sveti ljudi

Majka ko majka, zdravo se držala crkve vačala duši mista u raj.

Opet majka ko majka najviše se bavila unukom. Ona ga učila Boga molit, a zanajviše da popove triba slušat i poštivat, jel su to

kaže sveti ljudi. Pa ovaki, pa onaki uvik samo sveti ljudi. Jedared će ić na plebaniju da za njezinog pokojnog didu p mrtučku misu i povede unuka. Zdesilo se da su došli tamo kad popovi bili baš u po ručka. Majka svršava poso, a dera iskokoštio oči na popove ko zavračan.

Ispratiće nji zvonar da s majkom još udivani zvonjenje, al čim se vrata zatvorila iza nji, a unuk će:

-- Majko, pa je li sveti ljudi idu?!

A zvonar:

-- A da još vidiš kako piju!

Kazivao: Đura Gadžur, Tavankut Golić kr